

JAARVERSLAG

2011

Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland

INHOUDSOPGAVE

1. VOORWOORD	3
2. KERNCIJFERS	4
3. Karakteristieken van het fonds	5
3.1. Organisatie	5
4. Verslag van het bestuur	9
4.1. Hoofdpijnen	9
4.2. Goed pensioenfondsbestuur	9
Compliance, integere bedrijfsvoering	9
Intern toezicht en verantwoordingsorgaan	9
Deskundigheidsbevordering	10
Naleving wet- en regelgeving	10
Gedragscode	11
Principes voor beheerst beloningsbeleid	11
Uitbestedingsbeleid	11
Beleggingscommissie	11
Communicatiecommissie	12
Bestuursorganisatiecommissie	12
Bestuursvergaderingen	12
4.3. Financiële paragraaf	14
Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar	14
ALM-studie	14
Uitvoeringskosten	14
4.4. Herstelplan	15
4.5. Korting van aanspraken en rechten	16
4.6. Beleggingenparagraaf	17
Beleggingsklimaat	17
Beleggingsmix	19
Rendement	19
Vooruitzicht 2012	21
4.7. Pensioenparagraaf	23
Karakterisering van de pensioenregeling	23
Kenmerken regeling	23
Toeslagbeleid	24
Mutatieoverzicht deelnemers	25
4.8. Actuariële paragraaf	26
Actuariële analyse	26
Rol en bevindingen van de certificerend actuaris	27
Oordeel van de certificerend actuaris over de financiële positie	28
4.9. Risico's en beheersing van risico's	29
Scenario en crisisplanning	30
Beleggingsrisico's	30
Actuariële risico's	30
Renterisico	30
4.10. Toekomstparagraaf	31
Voorwaardelijke extra korting	31
Aanpassing pensioenregeling	31
ALM studie	31
Ondertekening door het bestuur	31

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

5. Jaarrekening	32
5.1. Balans per 31 december 2011.....	33
5.2. Staat van baten en lasten over 2011.....	35
5.3. Kasstroomoverzicht over 2011	36
5.4. Toelichting op de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht.....	37
Algemeen	37
Groepsverhoudingen	37
Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening	37
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	38
Grondslagen voor de staat van baten en lasten	40
Grondslagen voor opstelling van het kasstroomoverzicht	41
5.5. Toelichting op de onderscheiden posten van de balans.....	42
Activa	42
Passiva	46
Niet uit de balans blijvende verplichtingen	50
5.6. Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten	51
5.7. Ondertekening van de jaarrekening	54
6. Overige gegevens.....	55
6.1. Resultaatbestemming.....	55
6.2. Gebeurtenissen na balansdatum	55
Korting	55
Dekkingsgraad	55
6.3. Actuariële verklaring	56
6.4. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	58
6.5. Intern toezicht: verslag van de visitatiecommissie.....	60
Samenvatting visitatie 2011	60
Reactie van het bestuur	60
6.6. Verslag van het verantwoordingsorgaan	61
Bevindingen	61
Conclusie	62
Reactie van het bestuur	62
6.7. Lijst met gebruikte afkortingen en begrippen.....	64

1. VOORWOORD

Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2011 aan van de Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland.

In het jaar 2011 zijn de resultaten van het pensioenfonds achtergebleven bij de gewenste ontwikkelingen. Als gevolg van de toegenomen verplichtingen is de dekkingsgraad lager uitgekomen dan verwacht volgens het korte termijn herstelplan. Om die reden was het fonds genoodzaakt, voor het eerst in haar bestaan, per 1 januari 2012 een korting van 1,95% door te voeren op de ingegane pensioenen en op de pensioenaanspraken van de actieve deelnemers en slapers.

Het jaar 2011 kenmerkte zich verder door de overgang naar een nieuwe pensioenregeling vanaf 2012, volgend op afspraken die gemaakt zijn tussen werkgevers, vakbonden en ondernemingsraad. De ambitie van de pensioenregeling is aangepast aan de economische realiteit waarbij de eindloonambitie plaats heeft gemaakt voor een middelloonambitie. Positief is dat werkgevers en werknemers (fors) hogere pensioenpremies inbrengen waarmee de basis van de regeling is versterkt.

Het bestuur ziet uit naar een jaar met herstel van de markten en zet de ingeslagen weg voort: een verdere verbetering van de *pensionfund governance* en consolidatie van een effectieve communicatie naar de belanghebbenden.

Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland

Nieuwdorp, 28 juni 2012

Namens het bestuur,

A. van Schaik
Plaatsvervangend voorzitter

Bezoekadres	Luxemburgweg 1, Nieuwdorp (Zld)	Telefoon	+31 (0)113 619 224
Postadres	Postbus 210	Fax	+31 (0)113 619 223
	4380 AE Vlissingen	Email	Info.pensioenfonds@total.nl
KvK Rotterdam	S41113212	Website	www.total-pensioenfonds.nl

2. KERNCIJFERS

	2011	2010	2009	2008	2007
Deelnemers					
Aantal actieve deelnemers (incl. aspiranten)	650	649	650	654	648
Aantal "slapers"	272	271	276	274	257
Aantal pensioengerechtigden	374	357	333	309	296
Totaal aantallen	1.296	1.277	1.259	1.237	1.201
Verhouding actieven: niet-actieven	101%	103%	107%	112%	117%
Pensioenuitvoering - € x 1.000					
Feitelijke premie	6.598	6.423	6.501	6.394	5.223
Gemiddeld per actieve deelnemer (€000)	10,2	9,9	9,7	9,5	8,1
Kostendeekkende premie	6.509	6.380	6.602	5.957	5.223
Premie benodigd voor inkoop maximaal opbouw%	7.959	7.327	8.117	5.957	6.006
Uitkeringen (excl. AVU)	7.745	7.334	6.955	6.263	5.695
Gemiddelde pensioenuitkering per jaar	20,7	20,5	20,9	20,3	19,2
Beleggingen - € x 1.000					
Vastgoedbeleggingen	27.298	28.462	17.112	14.978	17.907
Aandelen	121.795	123.544	92.529	77.098	130.542
Vastrentende waarden	135.929	126.323	117.380	108.117	112.684
Derivaten	7.445	43	0	0	0
Overige beleggingen	0	2.253	3.607	0	0
<i>Sub-totaal beleggingen</i>	<i>292.467</i>	<i>280.625</i>	<i>230.628</i>	<i>200.193</i>	<i>261.133</i>
Derivaten	-8.753	-14.272	0	0	0
Totaal effecten	283.714	266.353	230.628	200.193	261.133
Beleggingsrendement	7,2%	13,3%	18,2%	-23,3%	8,3%
Benchmark (WM-Company)	8,8%	10,9%	14,2%	-16,6%	3,8%
Financiële positie - € x 1.000					
Pensioenvermogen ¹⁾	283.669	266.381	236.415	201.118	261.727
Voorwaardelijke overgangsregeling ²⁾	0	0	0	7.431	5.275
Pensioenverplichtingen	294.818	261.843	234.705	225.061	176.838
Aanwezige dekkingsgraad ³⁾	96,2%	101,7%	101%	86%	145%
Benodigde dekkingsgraad volgens herstelplan	98,6%	95,0%	91%	n.v.t.	n.v.t.
Minimum vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104%	105%	105%
Vereiste dekkingsgraad ⁴⁾	118,8%	120,5%	123%	124%	130%
Reglementvariabelen					
Franchise	€ 14.335	€ 14.098	€ 13.881	€ 13.621	€ 13.254
Franchise minimum	€ 12.898	€ 12.673	€ 12.464	€ 12.208	€ 11.872
Maximum jaarsalaris t.b.v. pensioengrondslag	€ 203.369	€ 201.293	€ 196.820	€ 189.950	€ 185.477
Maximum bedrag tijdelijk nabestaandenpensioen	n.v.t.	n.v.t.	€ 3.851	€ 3.851	€ 3.851
CPI afgeleide prijsindex (31 oktober betreffende jaar)	2,33%	1,38%	0,40%	2,53%	1,48%
Verhoging pensioenen (per 1 januari van volgend jaar) ⁵⁾	-1,95%	0%	0%	0%	1,67%
Opbouwpercentage pensioenaanspraken actieven:					
- reglement "geboren voor 1950"	1,36%	1,59%	1,41%	1,83%	1,83%
- reglement "geboren na 1949"	1,48%	1,74%	1,54%	2,00%	2,00%

¹⁾ Stichtingskapitaal, reserves en TV.

²⁾ Per 1/1/2009 is de voorwaardelijke overgangsregeling opgenomen onder de pensioenverplichtingen.

³⁾ Voor de berekening van de dekkingsgraad is tot 2009 de voorwaardelijke overgangsregeling in mindering gebracht op het pensioenvermogen.

⁴⁾ Vanaf 2011 is er een opslag voor het actief vermogensbeheer (S10). In 2011 is de vereiste dekkingsgraad hierdoor met 0,9% gestegen.

⁵⁾ Op 1 januari 2012 zijn alle pensioenaanspraken en pensioenrechten met 1,95% gekort, conform het korte termijn herstelplan.

3. KARAKTERISTIEKEN VAN HET FONDS

Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland is opgericht op 10 december 1963. De laatste statutenwijziging was op 30 maart 2011. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer S41113212. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie OPF.

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement zoals dat geldt voor de aangesloten ondernemingen. Hiertoe wordt voor 6 aangesloten ondernemingen en 1.296 deelnemers, slapers en gepensioneerden, circa 284 miljoen euro vermogen belegd.

Als aangesloten ondernemingen zijn bij de oprichting van het fonds de naamloze vennootschappen TOTAL Nederland N.V. (TN) en Zeeland Refinery N.V. (ZR, voorheen TOTAL Raffinaderij Nederland N.V.) toegetreten. De raad van bestuur van TN of ZR kan het fonds verzoeken werknemers van een groepsmaatschappij als deelnemers in het fonds op te nemen. Op verzoek van TN en/of ZR zijn de volgende ondernemingen als aangesloten onderneming toegelaten: Combined Refuelling Services, Mafina B.V., Aardolie Opslag Groningen B.V. en TOTAL Gestion Internationale.

3.1. ORGANISATIE

Bestuur

De samenstelling van het bestuur op 31 december 2011 is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	In functie	Einde zittingsduur
A. Boef	Voorzitter	Werkgever (TN)	13-11-2008	n.v.t.
A. van Schaik	Plv voorzitter	Werkgever (ZR)	22-11-2006	n.v.t.
R. Boonman	Secretaris	Werknemers (ZR)	01-06-2004	01-07-2014
T. Rinkel	Plv secretaris	Werknemers (TN)	01-06-2010	01-07-2014
W.P. Lievense	Lid	Werkgever (ZR)	17-02-2011	n.v.t.
N. Baras	Lid	Werkgever (TN)	01-09-2011	n.v.t.
D. Boonstoppel	Lid	Werknemer (ZR)	01-01-2008	01-07-2017
F. Boek	Lid	Werknemer (TN)	26-02-2009	01-07-2017

In januari 2012 is mevrouw A. Boef afgetreden als bestuurslid en voorzitter. De heer A. van Schaik treedt op als plaatsvervangend voorzitter. De vacature van werkgeversvertegenwoordiger van TOTAL Nederland is nog niet ingevuld.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan het pensioenbureau. Deze werkzaamheden betreffen de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder Blue Sky Group. Het bestuur is en blijft, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fonds, in overeenstemming met de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Pensioenbureau

Het pensioenbureau heeft 3 medewerkers (2,6 fte) en is verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van de pensioenregeling(en) van het fonds:

G. van Dalen	Hoofd Pensioenbureau
P. Smits-Enters	Administrateur
D. Davidse	Cost Accountant (60%).

Het pensioenbureau is voornamelijk belast met het beheer en de uitvoering van de pensioenregelingen van het fonds. Het pensioenbureau is de uitvoeringsorganisatie van het fonds. De voorzitter van het bestuur heeft wekelijks overleg met het

pensioenbureau over de dienstverlening. De taken en verantwoordelijkheden van het pensioenbureau zijn vastgelegd in een procedure en jaarlijks beoordeelt het bestuur het functioneren van het pensioenbureau als geheel.

Dagelijks beleid

Het dagelijks beleid wordt uitgevoerd door de voorzitter en het Hoofd Pensioenbureau. Het dagelijks beleid betreft het nemen van uitvoeringsbesluiten binnen geldende regels en procedures, het aansturen van het pensioenbureau en het voorbereiden van de bestuursvergaderingen.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 3 leden benoemd op 1 januari 2011:

P. Schuit, voorzitter	namens de werkgevers
E. Cornelis, secretaris	namens de werknemers
H. Slootheer	namens pensioengerechtigden.

Het verantwoordingsorgaan is onafhankelijk van het bestuur en bespreekt met het bestuur het gevoerde beleid en de resultaten van het beleid. Het verantwoordingsorgaan geeft achteraf een oordeel over het handelen van het bestuur.

Intern toezicht

Het fonds heeft in het kader van intern toezicht in maart 2007 gekozen voor een visitatiecommissie. Hoewel er verschillende organisaties zijn die visitaties op commerciële basis uitvoeren, heeft het fonds ervoor gekozen de visitaties uit te laten voeren door deskundigen van een aantal pensioenfondsen uit de regio. Hiertoe is in december 2007 een samenwerkingsverband opgericht tussen een aantal pensioenfondsen. De visitatiecommissie heeft in de maanden november en december 2011 een tweede visitatie bij het fonds uitgevoerd. Een verslag hiervan en de reactie van het bestuur hierop vindt u in paragraaf 6.5.

Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit actieve deelnemers en gepensioneerden en vergadert minimaal 2 maal per jaar samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen, zoals omschreven in de ABTN en het reglement van de deelnemersraad, vraagt het bestuur advies aan de deelnemersraad.

De samenstelling van de deelnemersraad op 31 december 2011 is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging
H. Slootheer	Voorzitter	Pensioengerechtigd
G. van Tienen	Secretaris	Pensioengerechtigd
G. de Bruin	Lid	Pensioengerechtigd
F. Melcher de Leeuw	Lid	Pensioengerechtigd
G. Drost	Lid	Werknemer (ZR)
R. van der Klooster	Lid	Werknemer (ZR)
F. de Lange	Lid	Werknemer (ZR)
A. Platteeuw	Lid	Werknemer (ZR)
B. Heine	Lid	Werknemer (TN)
J. Westgeest	Lid	Werknemer (TN)

De zittingstermijn van de deelnemersraad is op 31 december 2011 beëindigd. Alle leden hebben zich herkiesbaar gesteld, behalve de heer Platteeuw. Vanaf 1 januari 2012 is hij opgevolgd door de heer H. Hoegee als werknemersvertegenwoordiger van ZR. Met ingang van 1 januari 2012 is de heer B. Heine secretaris van de deelnemersraad.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer van het fonds is uitbesteed aan de Blue Sky Group. Het bestuur heeft, onder meer in de vorm van een *service level agreement* en door het instellen van een beleggingscommissie, maatregelen getroffen om toezicht te kunnen uitoefenen op de activiteiten van de vermogensbeheerder. Hierbij is met name het kritisch volgen van de beleggingen binnen

de mandaten van het bestuur van belang. Bovendien wordt hierbij aandacht gegeven aan de aard, de juiste interpretatie en uitvoering van de beleggingen en er wordt rekening gehouden met de uitkomsten van de ALM-studie zoals deze elke drie jaar door het bestuur wordt uitgevoerd.

De Blue Sky Group verstrekt ieder jaar haar interne beheersingsrapportages (ISAE3402) die door het pensioenbureau wordt geanalyseerd en met de vermogensbeheerder wordt besproken.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie heeft als taak het volgen en analyseren van de beleggingsontwikkelingen, het voorstellen aan het bestuur van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark, het opstellen van het beleggingsplan en het kritisch volgen van de uitvoering van het beleid door de vermogensbeheerder.

De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur. De beleggingscommissie wordt verder ondersteund door het Hoofd Pensioenbureau, optredend als secretaris, en een interne en externe beleggingsdeskundige.

De beleggingscommissie bestaat op 31 december 2011 uit de volgende leden:

A. Boef (voorzitter),
R. Boonman,
F. Boek,
W.P. Lieveense (vanaf 1 juli 2011).

Het Hoofd Pensioenbureau, G. van Dalen, treedt op als secretaris. De heer B. Smits treedt op als interne adviseur. Op 1 februari 2011 is de heer R. Albrecht van Aon Hewitt aangesteld als extern adviseur van de beleggingscommissie.

In januari 2012 is mevrouw A. Boef afgetreden als voorzitter van de beleggingscommissie. De heer G. van Dalen treedt sinds die tijd op als plaatsvervangend voorzitter.

Bestuursorganisatiecommissie

De bestuursorganisatiecommissie heeft als taak te bevorderen dat de bestuurlijke en organisatie-inrichtende documenten van een voldoende kwalitatief niveau zijn en blijven en dat deze voldoen aan wet- en regelgeving. De commissie kan gevraagd en ongevraagd de fondsdocumenten herzien en in concept aan het bestuur voorleggen ter goedkeuring.

De bestuursorganisatiecommissie bestaat op 31 december 2011 uit de volgende leden:

A. Boef,
A. van Schaik,
P. Smits-Enters.

In januari 2012 is mevrouw A. Boef afgetreden als lid van de bestuursorganisatiecommissie. Mevrouw T. Rinkel is haar opgevolgd.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie heeft als taak het bestuur te adviseren over de communicatie aan de deelnemers en doen van voorstellen hierover. Communicatiemiddelen betreffen onder meer de pensioenbrochure, het toeslaglabel, het uniform pensioenoverzicht, de internet website en de nieuwsbrieven. De commissie stelt jaarlijks een communicatiejaarplan op en legt dit voor aan het bestuur ter goedkeuring.

De communicatiecommissie bestaat op 31 december 2011 uit de volgende leden:

N. Baras, voorzitter,
D. Boonstoppel,
P. Smits-Enters.

Compliance officer

Het bestuur heeft ingestemd met de benoeming van mevrouw Mr. A. Bakker, bedrijfsjurist tot compliance officer van het fonds. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en rapporteert periodiek haar bevindingen aan het bestuur. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de voor het fonds van kracht zijnde gedragscode en rapporteert aan de (plaatsvervangend) voorzitter van het bestuur, zowel voor de dagelijkse gang van zaken als in het geval zich een bijzondere omstandigheid heeft voorgedaan.

Het bestuur draagt er zorg voor dat de integriteit van de personen die het beleid van het fonds bepalen of mede bepalen buiten twijfel staat. Hiertoe heeft het bestuur een gedragscode opgesteld die van toepassing is op alle verbonden personen.

Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door een externe deskundige voor actuariaat en overige pensioenfondsgerelateerde zaken. Ultimo boekjaar is de externe adviserende actuaris de heer S. Keijmel, lid van het A.G. en werkzaam bij actuarieel bureau Mercer.

De beleggingscommissie van het fonds wordt bijgestaan door een externe beleggingsdeskundige. Ultimo boekjaar is dit de heer R. Albrecht, werkzaam bij AON Hewitt

4. VERSLAG VAN HET BESTUUR

4.1. HOOFDLIJNEN

Aan het begin van het boekjaar heeft het bestuur een periode afgesloten waarin hard gewerkt is aan de uitvoering van het met DNB overeengekomen plan van aanpak voor verbetering van de *pensionfund governance*. De vertegenwoordigers van DNB hebben hun waardering uitgesproken over de vooruitgang die bereikt is. Het bestuur gaat voort op de ingeslagen weg.

In de eerste helft van 2011 herstelde de dekkingsgraad zich beter dan verwacht volgens het lopende herstelplan. De vooruitzichten waren gunstig. Daar kwam in de tweede helft van het jaar verandering in door opnieuw tegenslagen op de beurzen en een sterk dalende rente. De dekkingsgraad daalde tot onder de verwachte dekkingsgraad en het bestuur heeft daarop besloten de geplande korting van 1,95% van de pensioenen op 1 januari 2012 uit te voeren.

De werkgevers hebben in 2011 hun onderzoek naar een mogelijke wijziging van de pensioenregeling afgerond en overleg gepleegd met de sociale partners. Dit heeft geresulteerd in een voorstel tot aanpassing van de uitvoeringsovereenkomsten en de pensioenregelingen. Vanaf augustus 2011 is het bestuur intensief bezig geweest met de uitwerking van het voorstel en de toetsing op uitvoerbaarheid. Het uiteindelijke resultaat is dat vanaf 1 januari 2012 nieuwe uitvoeringsovereenkomsten en een nieuwe pensioenregeling van kracht zijn geworden.

Andere belangrijke onderwerpen voor het bestuur worden in onderstaande paragraaf behandeld.

4.2. GOED PENSIOENFONDSBESTUUR

Compliance, integere bedrijfsvoering

Het bestuur hecht belang aan een deugdelijk fondsbestuur en een goede naleving van interne en externe regels. Het fonds ziet de uitwerking en inbedding van compliance als een belangrijk verlengde van de door haar gekozen governancestructuur.

Met compliance beoogt het fonds de integriteit van het bestuur, de medewerkers van het pensioenbureau en verbonden partijen evenals de naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving te waarborgen en bij te dragen aan een goede reputatie en betrouwbaarheid.

Vanuit de invalshoek van het bestuur betekent compliance dat het bestuur integer is en blijft en dat het handelen en gedrag van de bestuursleden geen afbreuk doet aan de goede reputatie van het fonds. De gedragscode geeft duidelijkheid over wat het fonds onder integer handelen verstaat. Ook wordt bij indiensttreding van nieuwe bestuurders door het fonds en de toezichthouder getoetst of zij betrouwbaar en integer zijn.

Vanuit de invalshoek van deelnemers is het belangrijk dat het fonds een betrouwbare dienstverlener is. Betrouwbaar houdt onder andere in dat de deelnemer op een correcte manier wordt behandeld en juist wordt geïnformeerd over de producten die worden aangeboden. Dit omvat vele aspecten die gebaseerd zijn op wet- en regelgeving.

Onder integere bedrijfsvoering verstaat het fonds dat processen dusdanig zijn ingericht dat onder meer de betrouwbaarheid van de informatie wordt gewaarborgd. Een van de belangrijkste aspecten hierbij is dat de rechten van de deelnemers op een juiste manier tot stand komen en op een juiste manier verantwoord worden richting de deelnemer.

Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Vanaf 2008 is het verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 3 leden, te weten één lid namens de werkgevers, één lid namens de werknemers en één lid namens de pensioengerechtigden. De opbouw is zodanig

dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de deelnemersraad teneinde overlapping te voorkomen. De verantwoording die het bestuur aflegt aan het verantwoordingsorgaan is onderdeel van de jaarverslagcyclus (zie paragraaf 6.6.).

Voor het intern toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. De visitatiecommissie beoordeelt driejaarlijks de beleids- en bestuursprocedures en bestuursprocessen, de *checks and balances*, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkinggraad van) het fonds.

Gezien de relatie tussen de objecten van onderzoek van visitatiecommissie en verantwoordingsorgaan wordt overleg tussen deze organen als een waardevolle invulling van *pensionfund governance* beschouwd.

Deskundigheidsbevordering

In de afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan het bevorderen en waarborgen van de deskundigheid van het bestuur, de leden van de deelnemersraad en de leden van het verantwoordingsorgaan. Hierbij stond de (feitelijke) deskundigheid alsook het toetsen van kennis en inzicht centraal. De ontwikkelingen van de afgelopen tijd hebben echter ook de aandacht gevestigd op het feitelijk handelen, het gedrag van bestuursleden en de oordeelsvorming binnen het bestuur. In navolging van de aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur van de pensioenfederatie heeft het bestuur in 2011 een algemeen bestuursprofiel opgesteld waarin naast de eisen voor deskundigheid ook eisen gesteld worden aan competenties voor (nieuwe) bestuursleden.

In de deskundigheidsmatrix zijn de aandachtsgebieden voor de bestuursleden vastgesteld. Op basis van de toegewezen aandachtsgebieden wordt jaarlijks bepaald welke acties moeten worden ondernomen om de vereiste deskundigheid te behalen respectievelijk te behouden. Deze acties worden vastgelegd in een jaarlijks opleidingsplan. Het vereiste niveau ligt vast in de eindtermen.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving door het fonds. In het boekjaar is een herstelplan van toepassing vanwege een dekkingstekort. Toelichting op het herstelplan is opgenomen in paragraaf 4.4.

Financieel crisisplan

In 2010 heeft het bestuur een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. De methode die gebruikt is voor de identificatie van risico's is voornamelijk gebaseerd op de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM). Deze methode wordt door DNB gebruikt bij haar toezicht op financiële instellingen, waaronder pensioenfonds. In een matrix zijn door het bestuur de risico's gekwantificeerd en zijn – indien nodig – extra beheersmaatregelen vermeld. Het bestuur heeft in januari 2011 het risicomangementbeleid procedureel vastgelegd.

In 2011 heeft De Nederlandsche Bank onder een aantal pensioenfonds, waaronder dit fonds, een themaonderzoek gehouden naar crisisplannen. Het doel van het themaonderzoek was dat de pensioenfonds uiteindelijk een zodanig plan ter beschikking hebben dat op een vantevoren uitgestippelde wijze gereageerd kan worden op een financiële crisis. Bij het onderzoek lag de focus op korte termijn maatregelen, op situaties waarbij de dekkinggraad in korte tijd snel daalt. Met een financieel crisisplan is nagedacht over kritische (onder)grenzen en bijbehorende maatregelen die genomen kunnen worden. De belanghebbenden worden over deze maatregelen geïnformeerd zodat transparant is hoe het pensioenfondsbestuur in dergelijke situaties optreedt.

Uiteindelijk heeft het themaonderzoek en het overleg met de geselecteerde pensioenfonds en pensioenfederatie geresulteerd in een beleidsregel financieel crisisplan die op 10 december 2011 van kracht is geworden. Het financieel crisisplan zal in 2012 opgenomen worden in de ABTN.

ABTN

Gedurende het boekjaar zijn diverse aanpassingen in de ABTN gedaan. Door de diversiteit en omvang van deze aanpassingen wordt de nieuwe versie van de ABTN begin 2012 uitgebracht.

Statuten

Eind 2010 heeft het bestuur de statuten aangepast. Na het positieve advies van de deelnemersraad zijn de nieuwe statuten ondertekend op 30 maart 2011. De statuten zijn in essentie niet veranderd. De aanpassingen zijn voornamelijk een gevolg van actualisering en daar waar mogelijk tekstuele verbeteringen.

Gedragscode

Het bestuur draagt er zorg voor dat de integriteit van de personen die het beleid van het fonds bepalen of mede bepalen buiten twijfel staat (Artikel 105 lid 5 Pensioenwet). Hiertoe heeft het bestuur een gedragscode opgesteld die van toepassing is op alle verbonden personen. In 2011 is de gedragscode geactualiseerd.

Principes voor beheerst beloningsbeleid

De kosten van de voorzitter (inclusief het salaris) worden vanaf 2008 door het fonds betaald aan de werkgever. De werkgever vergoedt deze kosten met (een deel van) de werkgeverspremie. De kosten van de overige bestuursleden voor hun werkzaamheden voor het fonds worden niet door het fonds betaald.

Met ingang van 1 januari 2011 is een vacatieregeling van kracht voor werknemersvertegenwoordigers in het bestuur, werknemersvertegenwoordigers en gepensioneerden in de deelnemersraad en werknemersvertegenwoordigers en gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan.

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur heeft haar uitbestedingsbeleid vastgelegd in een procedure.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie (BC) heeft in het verslagjaar 9 maal vergaderd. De belangrijkste onderwerpen, die gedurende het verslagjaar in de vergadering zijn besproken, waren:

- Investment Policy Statement report;
- Beleggingsplan 2011-2012;
- Lay-out en inhoud maand- en kwartaalrapportages;
- Mogelijke gevolgen volatiliteit financiële markten (Griekenland, AAA status Frankrijk, etc);
- Zelfevaluatie;
- Afdekking renterisico (vast agendapunt);
- Resultaten beleggingen (vast agendapunt);
- Verkoop fondsen die nog niet onder beheer waren van BSG.

De BC heeft het bestuur geadviseerd over het Investment Policy Statement, het beleggingsplan 2011-2012, de verkoop van de eigen fondsen in het kader van de transitie naar BSG en de herbalancerings van de renteaafdekking. De beleggingscommissie heeft gedurende het boekjaar regelmatig overleg gevoerd met de vermogensbeheerder. In dit overleg is ook stilgestaan bij de resultaten van de vermogensbeheerder (zie ook paragraaf 4.6). Aan het einde van het boekjaar is stilgestaan bij de dienstverlening door de vermogensbeheerder aan de hand van de in de SLA gemaakte afspraken. Deze bevindingen zijn met de vermogensbeheerder besproken.

Communicatiecommissie

Gebaseerd op het communicatiebeleid heeft de communicatiecommissie een jaarplan voor 2011 opgesteld. In iedere bestuursvergadering heeft de commissie de voortgang van het jaarplan aan het bestuur gerapporteerd. Hierbij geldt dat ad hoc acties als gevolg van actuele ontwikkelingen prioriteit hebben boven het jaarplan.

In het boekjaar is veel aandacht besteed aan communicatie in verband met het herstelplan. In het najaar daalde de dekkingsgraad van het fonds, waardoor het bestuur heeft moeten besluiten de geplande korting van de pensioenen volgens het lopende herstelplan uit te voeren. De deelnemers zijn hierover uitgebreid geïnformeerd, zowel op voorhand als na uitvoering van de korting.

In 2011 is aan alle actieve deelnemers een pensioenoverzicht op basis van de huidige regeling uitgereikt. Het fonds heeft daarnaast voor de deelnemers een pensioenplanner op de website, waarmee op basis van actuele gegevens verschillende pensioenscenario's in combinatie met levensloopverlof kunnen worden doorgerekend.

Naast de reguliere onderwerpen heeft de commissie zich bezig gehouden met onder andere:

- De pensioenbrochure als onderdeel van de startbrief is in 2011 opnieuw geactualiseerd. Hierbij heeft de lezersgroep een belangrijke bijdrage geleverd;
- Alle deelnemers hebben het verkort jaarverslag ontvangen over 2010;
- In 2011 is gestart met de ontwikkeling van een nieuwe website;
- In juli 2011 heeft de commissie een uitgebreide verkiezingskrant gestuurd aan alle actieve deelnemer met een oproep voor kandidaten voor een bestuursfunctie;
- Gedurende 2011 zijn 4 nieuwsbrieven verstuurd over uiteenlopende zaken (waaronder het herstelplan), één persoonlijke brief met betrekking tot de korting en één nieuwsbericht over de status van de aanpassing van de pensioenregeling.

Begin 2012 heeft in het teken gestaan van de aanpassing van de pensioenregeling. Het intensieve communicatietraject heeft er uiteindelijk toe geleid dat de actieve deelnemers door middel van een referendum hebben ingestemd met de aanpassing, waardoor de aangepaste regeling met terugwerkende kracht met ingang van 1 januari 2012 van kracht is geworden.

Bestuursorganisatiecommissie

De bestuursorganisatiecommissie heeft zich gedurende 2011 voornamelijk bezig gehouden met de actualisering van de ABTN en het updaten en opstellen van nieuwe procedures. In de tweede helft van het boekjaar zijn de commissieleden betrokken geweest bij de aanpassing van de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het fonds heeft het afgelopen jaar 12 maal vergaderd. Hiervan waren 3 vergaderingen extra ingepland in verband met de aanpassing van de pensioenregeling. Daarnaast heeft het bestuur 2 maal een brainstormsessie gehouden en 2 maal een gezamenlijke vergadering met de deelnemersraad. Naast de reguliere beleidscyclus stonden de volgende belangrijke onderwerpen op de agenda:

- Afronding van het Plan van Aanpak voor DNB.
Op 17 februari 2011 heeft het bestuur overleg gehad met twee vertegenwoordigers van DNB over het Plan van Aanpak wat is opgesteld naar aanleiding van het toezichtgesprek in 2009. In dit overleg is uitgebreid gesproken over de vooruitgang die het bestuur heeft geboekt ten opzichte van onder andere het risicomanagement, het deskundigheidsbeleid, het kritisch volgen van het vermogensbeheer en het actualiseren van de kerndocumenten. Eind 2012 zal opnieuw met DNB een toezichtgesprek gehouden worden.
- De financiële situatie van het fonds en het herstelplan.
Op basis van de dekkingsgraad van 31 oktober heeft het bestuur het herstelplan geëvalueerd. De dekkingsgraad was op dat moment lager dan de verwachte dekkingsgraad volgens het herstelplan. Het bestuur heeft op basis van deze evaluatie besloten de voorgenomen korting van de pensioenen op 1 januari 2012 uit te voeren.

- Het Investment Policy Statement.
Voor een goed pensioen is het noodzakelijk om door middel van beleggen rendement te behalen om daarmee uitzicht te hebben op indexatie. Beleggen brengt echter risico's met zich mee. Het is daarom van belang dat het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille aansluit bij het risicoprofiel van het fonds. Om op verantwoorde wijze invulling te geven aan het risicoprofiel heeft het bestuur een Investment Policy Statement (IPS) opgesteld.
Het IPS is een document dat de doelstellingen, beleggingsovertuigingen, risicotolerantie, beperkingen en het risicobeheer van TPF omschrijft en het vormt daarmee het fundament onder het beleggingsbeleid. Door middel van het IPS geeft het bestuur van TPF op verantwoorde en transparante wijze invulling aan het beleggingsbeleid. Tevens wordt door middel van dit IPS gehoor gegeven aan de oproep van de commissie Frijns om een strategisch risicokader vast te stellen.
- Vernieuwing bestuurdersprofiel.
Naar aanleiding van de "Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur" van de Pensioenfederatie heeft het bestuur een nieuw bestuurdersprofiel opgesteld. Hierin wordt naast deskundigheid ook eisen gesteld aan de competenties van bestuurders. Het nieuwe bestuurdersprofiel heeft als uitgangspunt gediend voor de verkiezingskrant die naar aanleiding van het reglementair aftreden van twee bestuursleden aan de deelnemers is gestuurd.
- Actualisering van het compliancebeleid.
In 2011 heeft het bestuur haar compliancebeleid vastgelegd in een procedure teneinde een integere bedrijfsvoering te kunnen waarborgen. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de gedragscode. In 2011 heeft het bestuur een nieuwe compliance officer aangesteld. De gedragscode is eveneens in 2011 geactualiseerd.
- Financieel crisisplan.
In 2011 heeft het bestuur deelgenomen aan het themaonderzoek van DNB met betrekking tot een financieel crisisplan voor pensioenfondsen. Hiertoe heeft het bestuur een financieel crisisplan voor het fonds opgesteld. Dit is een beschrijving van maatregelen die het bestuur op korte termijn effectief zou kunnen inzetten indien in korte tijd de dekkingsgraad snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het fonds in gevaar komt.
- Aanpassing pensioenregeling.
Naar aanleiding van de houdbaarheidstudie die het bestuur in 2009 heeft uitgevoerd, hebben de werkgevers de mogelijkheden onderzocht om de pensioenregeling aan te passen. Na uitgebreid overleg met de sociale partners heeft dit uiteindelijk geresulteerd in een voorstel tot wijziging van de pensioenregeling. Op 25 augustus 2011 hebben de aangesloten ondernemingen TOTAL Nederland N.V. en Zeeland Refinery N.V. het fondsbestuur verzocht te onderzoeken of dit wijzigingsvoorstel uitvoerbaar is. In de maanden daarop volgend heeft het bestuur zich verdiept in de voorstellen en deze uitgewerkt in een nieuw pensioenreglement. Alvorens tot beoordeling van de uitvoerbaarheid te komen, heeft het bestuur uitgebreide analyses laten uitvoeren, teneinde zich ervan te vergewissen dat de belangen van alle deelnemersgroepen op evenwichtige wijze worden behartigd. Begin 2012 heeft het fondsbestuur overeenstemming bereikt met de aangesloten ondernemingen over de uitvoeringsovereenkomsten en het aangepaste pensioenreglement. Na het positieve advies van de deelnemersraad hebben uiteindelijk de deelnemers door middel van een referendum ingestemd met de aanpassing van de pensioenregeling met terugwerkende kracht per 1 januari 2012.
Een belangrijk element van de aanpassing betreft het toeslagbeleid, waarbij de ambities naar beneden zijn bijgesteld.

In het kader van de reguliere beleidscyclus heeft het bestuur onder meer vergaderd over:

- Het jaarverslag en de jaarrekening;
- Beleggingsplan 2011-2012;
- De afdekking van het renterisico;
- Risicomanagement;
- Zelfevaluatie van het bestuur;
- Kostenrapportage en budget;
- Evaluatie uitbesteding.

4.3. FINANCIËLE PARAGRAAF**Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar**

De veranderingen in de dekkingsgraad zijn voornamelijk het gevolg van de daling van de rente en de daling van de aandelenkoersen. Ultimo 2011 bedraagt de 30-jaarsrente uit de rentetermijnstructuur van DNB 2,7% (2010: 3,5%). In tegenstelling tot de rente ultimo 2010, heeft DNB besloten om voor ultimo 2011 de rente te baseren op een 3-maandsgemiddelde. Hierdoor komt de rente ultimo 2011 ongeveer 0,2% hoger uit. Dit heeft een positief effect op de dekkingsgraad. Als de gebruikelijke methodiek voor het bepalen van de rente zou zijn toegepast, zou de dekkingsgraad ongeveer 3% lager zijn geweest.

ALM-studie

Een ALM studie is een financiële analyse die de toekomstige ontwikkeling van de solvabiliteit van een pensioenfonds in kaart brengt op basis van de verwachte ontwikkeling van verplichtingen en beleggingen. Het bestuur zal het beleid van het fonds periodiek toetsen op basis van de uitkomsten van een ALM studie. Een dergelijke studie zal minstens eenmaal per drie jaar uitgevoerd worden. De meest recente studie is eind 2009 uitgevoerd door Ortec. Daarnaast is ter toetsing van het beleid in 2009 een continuïteitsanalyse uitgevoerd.

Het fonds heeft in 2011 nog een eindloonambitie. Tot eind 2007 is het fonds er in geslaagd dit te realiseren. Uitgaande van het tekort per 31 december 2008 is de verwachting dat het lang zal duren voordat er weer sprake kan zijn van optrek naar eindloonniveau. Uit de continuïteitsanalyse van 2009 blijkt dat het slechts in een beperkt aantal scenario's mogelijk is binnen 15 jaar op te trekken naar eindloon. In circa 60% van de scenario's kan niet het maximale opbouwpercentage worden gerealiseerd. Uit de continuïteitsanalyse blijkt verder dat de verwachte toeslagrealisatie aan het eind van de prognoseperiode circa 12% bedraagt. De uitkomsten van deze analyses hebben ertoe bijgedragen dat de pensioenregeling per 1 januari 2012 is gewijzigd. Een nieuwe ALM-studie zal in 2012 uitgevoerd worden.

Uitvoeringskosten

Dit boekjaar rapporteert het bestuur voor de eerste keer een overzicht van de integrale uitvoeringskosten. Een vergelijking met het voorliggende boekjaar is daardoor niet mogelijk. Dit zal pas in het jaarverslag over 2012 plaatsvinden.

	2011
	EUR x 1000
Pensioenbeheer, inclusief uitvoeringskosten	827
Vermogensbeheer	
Directe kosten vermogensbeheer	429
Indirecte kosten vermogensbeheer, verrekend met indirecte beleggingsopbrengsten	971
Integrale kosten pensioenregeling	2.227

- kosten van het pensioenbeheer in euro's per deelnemer: 638€
- kosten van het vermogensbeheer in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen: 0,5%.

Dit overzicht is gebaseerd op de leidraad van de pensioenfederatie. Over het verslagjaar 2011 waren nog niet alle gegevens beschikbaar. Het doel is om over het verslagjaar 2012 volledig aan de leidraad te voldoen.

4.4. HERSTELPLAN

In 2008 is door de kredietcrisis en de dalende rente een dekkingstekort ontstaan. Het fonds heeft begin 2009 een 5-jaars herstelplan ingediend bij DNB. Het herstelplan is door DNB goedgekeurd op 3 juli 2009.

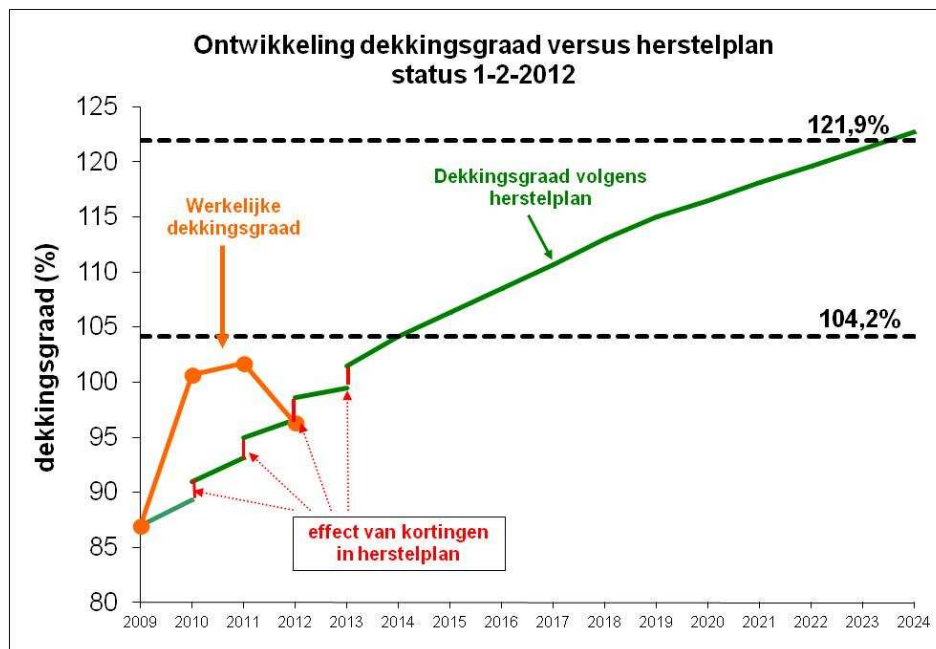
Hieruit blijken de hieronder vermelde maatregelen waardoor binnen 5 jaar het fondsvermogen voldoende hersteld moet zijn. Het fonds maakt gebruik van de eenmalige mogelijkheid die de minister heeft geboden om binnen 5 jaar (in plaats van 3 jaar; dus uiterlijk 31 december 2013) het minimaal vereist eigen vermogen te bereiken. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door de externe adviseur en is het beleggingsbeleid afgestemd met de beleggingscommissie. Het fonds voert een collectieve premiereregeling uit, waardoor de premie geen instrument is voor de bevordering van het herstel.

Het herstelplan is opgesteld met inachtneming van de door DNB voorgeschreven uitgangspunten. Nadrukkelijk merken wij op dat inherent aan de modelmatige aanpak ook het herstelplan een benadering van de werkelijkheid is. Dit betekent dat de werkelijke ontwikkeling van de dekkinggraad in positieve of negatieve zin kan afwijken van het verwachte herstelpad, waardoor het fonds zich sneller of langzamer kan herstellen dan voorzien.

De belangrijkste elementen uit het herstelplan zijn:

- Geen toeslagverlening tot een dekkinggraad van 115% is bereikt en beperkte toeslagverlening tot het vereist eigen vermogen is bereikt;
- Herstel van de beleggingsrendementen;
- Een viertal kortingen van de pensioenen.

Als het fonds gedurende het vijfjarig herstelplan onvoldoende herstel toont, dan is in het herstelplan de mogelijkheid opgenomen om de pensioenaanspraken en pensioenrechten in 4 stappen te verlagen. In het herstelplan zijn hiertoe 4 peildata opgenomen; 31 oktober in 2009, 2010, 2011 en 2012. Als op een peildatum de dekkinggraad niet voldoende is volgens het herstelpad, kan het bestuur besluiten een korting van de pensioenaanspraken en pensioenrechten van 1,95% op 1 januari daarop volgend.

De grafiek is een weergave van de ontwikkeling van de werkelijke dekkinggraad ten opzichte van de verwachte dekkinggraad volgens het door DNB goedgekeurde herstelplan. In de werkelijke dekkinggraad van 31 december 2011 is het effect van de korting van de pensioenen per 1 januari 2012 reeds verwerkt.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Het fonds toont voor 2011 onvoldoende herstelkracht, waardoor het fonds achter is gaan lopen op het oorspronkelijke pad voor herstel.

De ongunstige ontwikkelingen op zowel de aandelen- als op de rentemarkten hebben een negatief effect gehad op de dekkingsgraad. De uiteindelijke dekkingsgraad ultimo 2011 is uitgekomen op 96,2%, terwijl het oorspronkelijke herstelplan uitging van een dekkingsgraad van ultimo 2011 van 98,6%.

Het vereist vermogen is ten opzicht van het oorspronkelijke herstelplan gedaald als gevolg van een hogere afdekking van het renterisico.

Effect op de dekkingsgraad in %		Verwacht 2011	Werkelijk 2011
Dekkingsgraad per 1 januari 2011		95,0	101,7
Toeslagverlening	Er zijn geen toeslagen verleend.	0	0
Korting	De pensioenrechten en pensioenaanspraken zijn op 1 januari 2012 met 1,95% gekort.	1,9	2,3
Beleggingen	Het rendement in 2011 is hoger dan volgens het herstelplan verwacht.	1,3	5,9
Rentetermijnstructuur	De rente is in 2011 sterk gedaald.	0	-13,4
Overige		0,4	-0,3
Dekkingsgraad per 31 december 2011		98,6	96,2
Vereiste dekkingsgraad (vereist vermogen)		121,9	118,3

Door de grote volatiliteit van de verschillende componenten van het herstelplan heeft het bestuur maandelijks de ontwikkeling van de dekkingsgraad ten opzichte van het herstelplan gevolgd. Daarnaast is door het bestuur de voorgeschreven jaarlijkse evaluatie in maart 2011 van het herstelplan uitgevoerd. Op basis van deze evaluatie zou het minimum vereiste vermogen bereikt moeten worden vóór 31 december 2013.

4.5. KORTING VAN AANSPRAKEN EN RECHTEN

Als uiterste maatregel in het herstelplan heeft het fonds de mogelijkheid om de opgebouwde aanspraken van (gewezen) deelnemers en ingegane pensioenen van pensioengerechtigden te korten ("afstempelen").

In 2009 en 2010 is het herstel van de dekkingsgraad voldoende gebleken. Op 31 oktober 2011 was de dekkingsgraad echter 92,7%, ruim onder de verwachte dekkingsgraad volgens het herstelplan. Op basis van de evaluatie van het herstelplan op 31 oktober 2011 heeft het bestuur besloten de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2012 met 1,95% te korten.

Gebaseerd op de laatste evaluatie van het herstelplan heeft het bestuur een voorwaardelijke korting van 1,95% vastgesteld per 1 januari 2013 en een extra voorwaardelijke korting vastgesteld van 0,25% per 1 april 2013.

Op 1 januari 2012 zijn de aanspraken en rechten van alle deelnemers met 1,95% verlaagd. Hierdoor daalde de voorziening pensioenverplichtingen met 5 miljoen euro. De korting leidde tot een stijging van de dekkingsgraad per 31 december 2011 met 2%.

4.6. BELEGGINGENPARAGRAAF

Beleggingsklimaat

2011 gaat de boeken in als een zeer bewogen beleggingsjaar. Uiteraard stond het afgelopen jaar in het teken van de schuldenproblematiek in Europa maar er waren meer gebeurtenissen die de financiële markten in beweging hielden.

Bewogen start van het jaar

Niet alleen economische gebeurtenissen hadden een impact op financiële markten. Het jaar begon onrustig in januari met de start van de 'Arabische Lente' in Tunesië. Uiteindelijk sloeg die onrust over naar andere Arabische landen zoals Algerije, Libanon, Syrië, Libië en Egypte. De Arabische Lente kwam tot een hoogtepunt op 20 oktober 2011 toen de machtswisseling in Libië een feit werd.

Terwijl de Arabische Lente zich voordeed in de zogenoemde Frontier Markets (onderdeel van opkomende markten), vond er een belangrijke, treurige gebeurtenis plaats: de zeebeving in Japan op 11 maart. Deze zeebeving veroorzaakte een tsunami die veel mensenlevens kostte en schade aanrichtte in Japan, waaronder de vernietiging van drie kernreactoren van de kerncentrale in Fukushima.

Lokaal was de impact op financiële markten desastreus, mondiaal waren de gevolgen van een beperktere omvang. Zo was de daling van de MSCI World Index in de eerste dagen na de zeebeving 5%. De impact van de Arabische lente op de olieprijs was groter, de olieprijs (Brent) steeg 34% in het eerste kwartaal.

Schuldencrisis

Al snel verplaatste de aandacht van de financiële markten zich naar Europa. Medio april begonnen de rentes tussen Zuid Europese obligaties en Noord Europese obligaties verder uiteen te lopen, een eerste indicatie van de zich verder ontwikkelende schuldencrisis in Zuid Europa. Zuid Europese landen hebben over het algemeen hun relatieve arbeidskosten laten oplopen en zijn niet in staat dit op te vangen middels een devaluatie van hun eigen valuta. In augustus begon de bewustwording door te sijpelen dat het nemen van zware en noodzakelijke maatregelen onomkeerbaar is. Griekenland is technisch gezien niet failliet, maar hangt aan een Europese levenslijn die op frequente basis aangevuld moet worden. Hiervoor werd een noodfonds in het leven geroepen, het zogenaamde EFSF (European Financial Stability Facility). Politieke leiders in Europa hebben de ene na de andere Europese top, veelal onder leiding van Merkel en Sarkozy. Een vervelende bijkomstigheid is de mate waarin (Europese) financiële instellingen obligaties op hun balans hebben staan van overheden uit de 'Garlic' landen. Deze landen, PIIGS genaamd (Portugal, Ierland, Italië, Griekenland en Spanje), staan steeds meer onder druk hun financiën op orde te krijgen. Ondertussen verliest na de zomer de markt steeds verder het vertrouwen in deze landen en onder druk van deze markt worden 'Austerity Measures' (bezuinigingsmaatregelen) doorgevoerd. Zo proberen de Europese periferie landen het vertrouwen terug te winnen en ook hun opgelopen financieringsrente terug te dringen. De stress op de financiële markten neemt in de tweede helft van 2011 enorm toe.

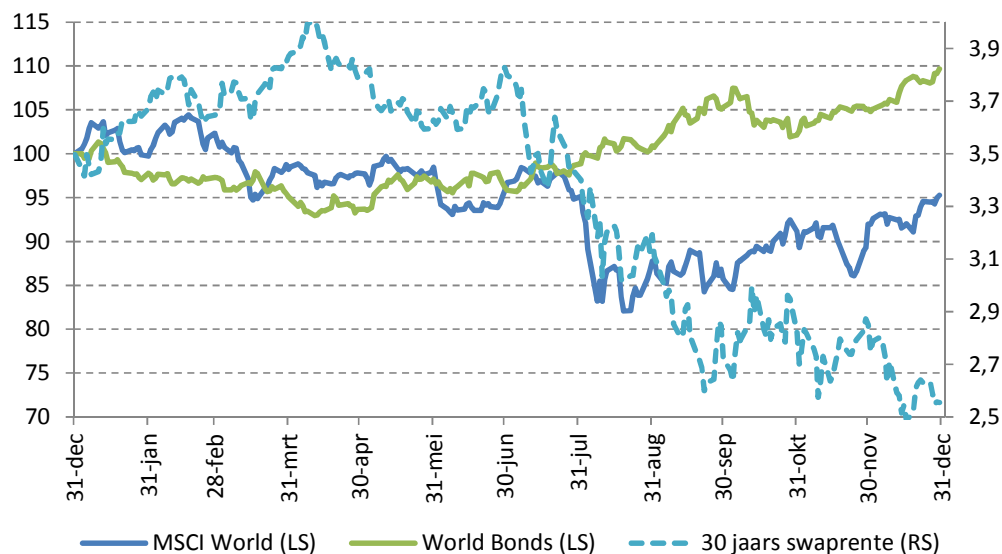
De schuldencrisis blijft niet alleen bij Europa: De crisis zoals die zich in de zomer van 2011 voordeed in de V.S. had betrekking op het bereiken van het wettelijk plafond voor op te nemen leningen door de Amerikaanse federale overheid. Diepgaande verschillen van inzicht tussen de Democraten en de Republikeinen (met name de conservatieve vleugel daarvan) speelden hierbij een rol. Het gevolg was een verlaging van de kredietwaardigheid van de Verenigde Staten op 5 augustus van de AAA rating tot AA+ door één van de drie grote kredietwaardigheidbeoordelaars, S&P.

De gebeurtenissen zoals hierboven beschreven hadden, onder meer, als gevolg dat het wereldwijde consumentenvertrouwen daalde en ook investeringen aan de bedrijvenkant stagneerden. De onrust op de financiële markten versterkten deze daling met als gevolg dat economische groei in 2011 verzwakte.

2011 kan worden gekenmerkt als een jaar waarin de veilige havens (obligaties) werden opgekocht en de risicovolle beleggingen (aandelen) werden verkocht.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Rendementsverloop aandelen (MSCI World) en obligaties in 2011 (World bonds) en ontwikkeling 30 jaars rente (RechterSchaal)

De grafiek maakt ook duidelijk dat indien er gekeken wordt naar de MSCI Wereld index, aandelen zich herstelden na de sterke daling in augustus. Normaliter mag men tijdens het herstel in aandelen een daling van obligaties verwachten, iets wat in 2011 niet is gebeurd. Dit kan worden verklaard door de eerder genoemde vlucht naar kwaliteit. De koersen van obligaties van AAA landen stegen aanzienlijk terwijl die van landen met een verlaagde kredietwaardigheid fors daalden.

Gevolg fonds

Het gevolg van de stijgende obligatiekoersen van zogenoemde 'safe havens' (AAA landen) voor het fonds is duidelijk waarneembaar. De marktwaarde van de verplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de swaprentecurve en deze is aanzienlijk gedaald. Deze daalde van 3,5% aan het begin van 2011 tot 2,5% ultimo 2011 (zie bovenstaande grafiek) en stuwde de pensioenverplichtingen hoog op (15% bij het fonds). Per saldo was het totale rendement van een fonds in 2011 sterk afhankelijk van de looptijd van de obligaties en renteswaps.

Overzicht rendementen beleggingscategorieën

Categorie	Totaal Rendement 2011
	EUR
MSCI World aandelen (US dollar)	-2,5%
Eurostoxx 50 index aandelen	-13,6%
Beursgenoteerd vastgoed wereldwijd GPR 250 index	-0,9%
Euro obligaties AAA	7,1%
Global inflation linked bonds	18,1%
30-jaars swap rendement	23,2%

In bovenstaande tabel is duidelijk af te lezen dat de aandelen wereldwijd (MSCI) het aanzienlijk minder slecht deden dan de Europese aandelen (Eurostoxx). Het rendement op de Euro obligaties is lager dan verwacht op basis van de daling van de swaprente. Dit wordt veroorzaakt door een daling van de kredietwaardigheid van enkele "triple A" landen.

Beleggingsmix

Algemeen

Het doel van het beleggingsbeleid is het leveren van een optimale bijdrage aan het veiligstellen van de pensioenafspraken binnen aanvaardbare risicogrenzen. Het bestuur heeft daartoe de beleggingen gespreid over verschillende beleggingscategorieën. Binnen de verschillende beleggingscategorieën wordt gespreid naar regio's en subcategorieën. Bij de uitvoering van het beleid houdt het bestuur rekening met valutarisico, het renterisico en het neerwaartse risico van aandelen en onroerend goed. Op het moment van schrijven wordt zo'n 94% van het vermogen door de Blue Sky Group beheerd. Het resterende deel is belegd in minder liquide, niet beurs genoteerde, beleggingen. Het beleid van het fonds is om op termijn alle assets bij BSG onder te brengen.

Strategisch beleggingsbeleid

Het beleid van het fonds is er op gericht om op termijn de pensioenen weer te gaan indexeren en de kans op korten van de pensioenen te verkleinen. De rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen wordt voor 75% afgedekt. Een belangrijk deel daarvan wordt afgedekt door obligaties met de hoogste kredietwaardigheid, de zogenoemde matching portefeuille. Het restant van het renterisico dekt het fonds vervolgens af door de inzet van derivaten: renteswaps. Ook wordt het valutarisico grotendeels afgedekt om de bewegingen in de dekkingsgraad te verkleinen.

Tactisch beleid beleggingscategorieën

Het fonds is het begin van het jaar begonnen met een overwogen positie in aandelen op basis van het voortdurende economische herstel wereldwijd na de kredietcrisis bodem in 2009. Na de wereldwijde val van aandelen in augustus 2011 is de overwogen aandelenpositie verder verhoogd.

Samenstelling beleggingsportefeuille

Er waren in 2011 drie redenen om voor de Tactische Asset Allocatie (TAA) te overwegen in aandelen en te onderwegen in obligaties: waardering, macro-economische ontwikkelingen en sentiment. Qua waardering waren de veilige beleggingen (AAA obligaties) erg duur en dus ongunstig gewaardeerd. Aandelen daarentegen waren in historisch perspectief juist redelijk goedkoop. Macro-economisch is het zo dat de cyclische indicatoren die gevolgd worden wijzen op een sterk koopsignaal voor aandelen. Weer andere indicatoren geven de indruk dat het negatieve sentiment overtrokken is.

Strategische en actuele asset allocatie 2011

	Strategisch	Actueel 31-12-2011	Bandbreedte
Vastrentende waarden	50,0%	48,1%	45% - 55%
-AAA staatsobligaties	35,0%	33,6%	31% - 39%
-Credits& high yield	15,0%	14,5%	11% - 19%
Aandelen	40,0%	42,9%	32,8% - 44,8%
Vastgoed	10,0%	9,6%	8% - 12%
Hedges	0,0%	-0,5%	-10% - 10%
-Renteswaps	0,0%	2,3%	
-Valutahedges	0,0%	-2,8%	

Door met name de forse dalingen van aandelenkoersen in augustus is het resultaat op het TAA beleid echter negatief geweest. Macro-economisch is het zo dat de cyclische indicatoren die gevolgd worden wijzen op een sterk koopsignaal voor aandelen.

Rendement

Rendementsontwikkelingen totale portefeuille

Het behaalde rendement wordt vergeleken met het benchmark rendement. Het benchmark rendement is het rendement op basis van de strategische beleggingsportefeuille. Afwijkingen worden veroorzaakt door onderwegen en overwegen van bepaalde assets en de keuze van de fondsmanagers in de betreffende beleggingspool.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

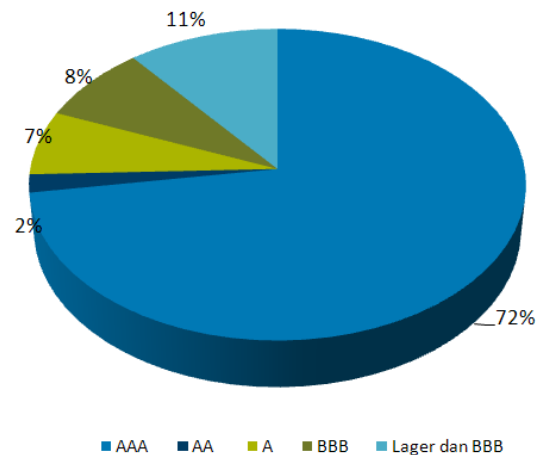
Over 2011 kwam het totaalrendement van het fonds uit op 7,2%. Het portefeuillerendement was daarmee 0,9% lager dan het rendement van de benchmark. Dit werd met name veroorzaakt door tegenvallende resultaten uit tactisch beleid in het derde kwartaal.

Totaal rendement	2011	2010
TOTAL Pensioenfonds Nederland	7,2%	13,3%
Benchmark (BSG)	8,1%	11,7%

Vastrentende waarden naar kredietwaardigheid

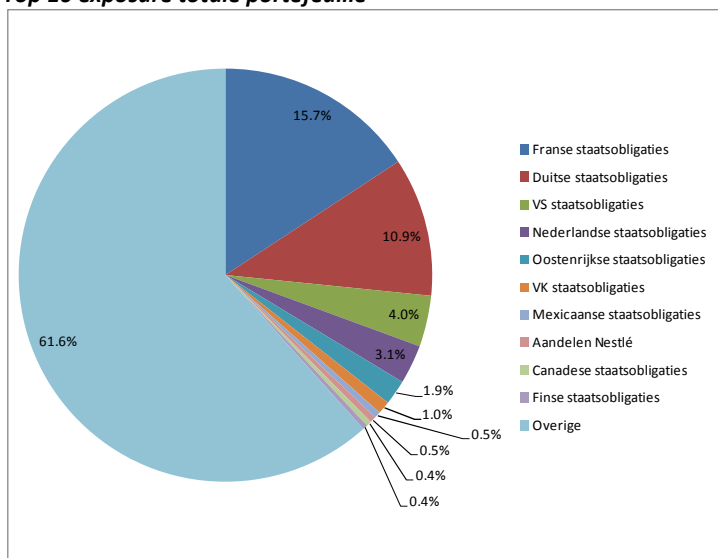
Op de vastrentende waarden is in 2011 een rendement behaald van 10,3% (benchmark 11,1%). Gedurende het jaar waren de meer risicovolle posities in de portefeuille overwogen. Op basis van de sterke positie van de opkomende landen (emerging markets) werd een overweging aangehouden in het schuld papier van deze landen, genoteerd in lokale valuta's. Naast de positieve verwachtingen voor dit marktsegment ging het fonds bovendien uit van een waarde stijging van de valuta's van de opkomende markten ten opzichte van de Amerikaanse dollar.

Verder is het gehele jaar een overwogen positie aangehouden in de meer risicovolle Amerikaanse high yield bedrijfsobligaties. De overwogen posities gingen ten koste van de AAA staatsobligaties en de wereldwijde indexleningen. Ook zijn er stevig overwogen posities aangehouden in obligaties uit opkomende landen. Deze obligaties hebben ook positief gerendeerd, maar zijn achter gebleven bij de andere obligaties.

Zoals in onderstaande grafiek te zien is, worden er grote posities aangehouden in met name Franse en Duitse triple A staatsobligaties

Top 10 exposure totale portefeuille

Renteswaps

Het beleid van het fonds is om 75% van de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen af te dekken. Een stijging van de rente werkt nadelig uit voor de waarde van de renteswaps, maar wordt vervolgens meer dan gecompenseerd door een

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

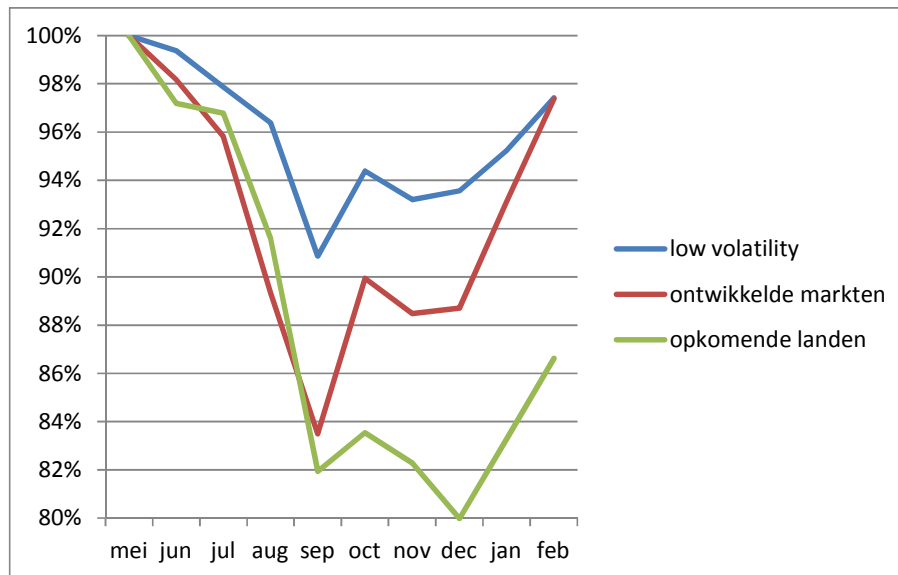
verlaging van de waarde van de verplichtingen (en vice versa). Door deze afdekking van het renterisico en de daling van de rente kwam het totale fondsrendement 5,8% hoger te liggen (2010: -1,7%).

Aandelen

De aandelenportefeuille behaalde in 2011 een rendement van -9,1% (benchmark -9,4%). Met de uitbesteding van het vermogensbeheer aan BSG is het fonds zich meer gaan richten op de verdeling van aandelenrisico's naar regio's in plaats van op thema's te beleggen. BSG heeft een overwogen positie in opkomende markten aangehouden. Na de zeebeving in Japan zijn Japanse aandelen bijgekocht om van een onderwogen positie te gaan naar een neutrale positie. Er zijn verder geen substantiële tactische posities aangehouden in 2011.

De tactische allocatiebeslissingen voor de aandelenregio's werkten per saldo licht negatief uit op het beleggingsresultaat. Medio mei is 9% van de aandelenportefeuille omgezet naar aandelen met een minder fluctuerend koersverloop (low volatility aandelen). Zoals in onderstaande grafiek te zien is, hebben de low volatility aandelen in 2011 beduidend minder slecht geperformed dan de reguliere aandelenportefeuille. Uit onderstaande grafiek is eveneens af te lezen dat het herstel van de gewone aandelen (ontwikkelde markten) na september sterk doorzet. De low volatility aandelen zijn ook gestegen, maar in lijn met de verwachtingen minder sterk.

Verloop low volatility aandelen t.o.v. ontwikkelde en opkomende aandelenmarkten

Vastgoed

De vastgoedportefeuille behaalde in 2011 een rendement van -5,8% (benchmark -6,7%). BSG heeft tactisch geen posities genomen op de regio's. Het Amsterdam Stedenfonds (3 miljoen euro) is eind 2011 verkocht.

Valuta's

De valutaposities van de BSG-fondsen in Amerikaanse dollars, Britse ponden, Japanse yens, Zweedse kronen, Canadese en Australische dollars werden voor 100% afgedekt tegen de euro. De posities in Singapore en Hongkong werden afgedekt met de Amerikaanse dollar.

Vooruitzicht 2012

2012 zal naar verwachting wederom een moeilijk beleggingsjaar worden. Westerse overheden gaan fors bezuinigen om hun begroting nog enigszins beheersbaar te houden. Overheden en het bedrijfsleven moeten de komende jaren de uitstaande schulden omlaag brengen. Deze bezuinigingen zullen bijdragen aan een lage economische groei in de ontwikkelde markten, met zelfs een milde recessie in Europa, maar moeten wel bijdragen aan het terugwinnen van het vertrouwen van de beleggers in een goede afloop van de crisis. Tegelijk zullen de Centrale banken vasthouden aan een ruim monetair beleid en waar mogelijk het zelfs nog verder opvoeren. Zo zal in het eurogebied de korte rente verder verlaagd worden. De inflatie zal

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

naar verwachting lager komen te liggen dan het huidige hoge niveau en zo rond de 2 tot 2,5% gaan uitkomen in 2012 voor het eurogebied.

Het Eurogebied zal waarschijnlijk bij elkaar worden gehouden, maar onzekerheid blijft troef. Het belangrijkste risico is het uiteenvallen van het Eurogebied op een ongecontroleerde wijze. Ook de Amerikaanse economie kwakkelde voort, maar zal aan een recessie ontsnappen en een bescheiden economische groei laten zien in 2012. Het is de verwachting dat de opkomende markten wederom hoge groeicijfers zullen laten zien, zij het lager dan in 2011 vanwege de terugval in de ontwikkelde markten.

Op basis van bovenstaande wordt voor 2012 vooralsnog een onderwogen positie in vastrentende waarden aangehouden. Dit geldt met name voor de EMU AAA staatsobligaties.

Per 31 mei 2012 bedraagt de dekkinggraad 101,5%. Deze waarde geeft echter een te optimistisch beeld van de financiële situatie van het fonds. Dit is een gevolg van de sterk gedaalde rente eind mei in combinatie met het vaststellen van de verplichtingen op basis van een 3-maands gemiddelde rente.

4.7. PENSIOENPARAGRAAF**Karakterisering van de pensioenregeling**

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds met een collectieve beschikbare premieovereenkomst. De premies en de opbrengst van de beleggingen zijn voor het fonds de enige inkomstenbronnen. Hieruit worden de pensioenaanspraken en pensioenrechten gefinancierd. Er zal geen vermogen terugvloeien naar de ondernemingen, dan wel een premiekorting aan de ondernemingen worden toegekend indien de dekkingsgraad van het fonds zich boven de streefgrens bevindt. Daarnaast zullen er geen bijstortingen door de ondernemingen gedaan worden als het fonds in onderdekking verkeert.

Het fonds heeft tot 1 januari 2012 nog een eindloonambitie. Het beleid van het fonds is er op gericht om, op basis van de solvabiliteitspositie van het fonds, de beschikbare sturingsmiddelen zodanig in te zetten dat de financiële positie van het fonds zich in de richting van de streefgrens begeeft. De beschikbare sturingsmiddelen hebben betrekking op maatregelen op het gebied van beleggingen, toeslagverlening en de pensioenregeling. De solvabiliteitspositie wordt gemeten in termen van de dekkingsgraad. Deze geeft de mate weer waarin het fonds aan haar aangegane verplichtingen jegens de actieve en niet-actieve deelnemers kan voldoen.

Het fonds heeft in 2011 nog een eindloonambitie. Tot en met 1 januari 2008 is het fonds erin geslaagd deze eindloonambitie te realiseren. In 2009 heeft het bestuur een korte en lange termijn herstelplan opgesteld in verband met een dekkingstekort op 1 januari 2009. Een toelichting op het herstelplan staat in paragraaf 4.4.

De uitvoeringsovereenkomst en de pensioenreglementen zijn in 2011 niet inhoudelijk gewijzigd. Begin 2011 heeft DNB geconstateerd dat de voorgeschreven tekst met betrekking tot de voorwaardelijkheidsverklaring in de reglementen niet juist werd gehanteerd. Na overleg met zowel de AFM als DNB bleek een aanpassing van de reglementen noodzakelijk, aangezien een afwijking van de wettelijke tekst niet was toegestaan. Het betrof geen wijziging van het beleid en derhalve was een referendum onder de deelnemers niet nodig. De reglementen zijn aangepast en gepubliceerd. Aangezien de voorwaardelijkheidsverklaring ook betrekking heeft op de uitvoeringsovereenkomsten, hebben de aangesloten ondernemingen een addendum bij de lopende uitvoeringsovereenkomsten ondertekend waarin de wijziging in de voorwaardelijkheidsverklaring staat vermeld.

In 2009 heeft het bestuur een studie uitgevoerd naar de houdbaarheid van de pensioenregeling, waaruit bleek dat het ambitieniveau niet realistisch meer was. Dit heeft er toe geleid dat werkgevers in 2011 een voorstel tot aanpassing van de pensioenregeling hebben gedaan, waarin een aanzienlijke verhoging van de werkgeverspremie is opgenomen. Ook de toeslagambitie is naar een realistischer niveau gebracht. Met ingang van 1 januari 2012 zal de aanpassing van de pensioenregeling van kracht zijn.

Kenmerken regeling

In het boekjaar zijn er geen wijzigingen in de bestaande pensioenregeling(en) aangebracht. De kenmerken van de regeling t/m 31 december 2011 zijn als volgt:

Reglement voor deelnemers geboren ná 1949:

Pensioensysteem	Collectieve beschikbare premieregeling
Pensioenleeftijd	65 jaar
Pensioengevend jaarsalaris	14 maal het basismaandsalaris plus eventuele ploegtoeslag
Franchise	€ 12.898 (wettelijk minimum 2011)
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus franchise
Premiegrondslag	Pensioengevend salaris minus het grensbedrag (2011: € 14.335)
Opbouwpercentage	1,48% (maximaal 2%)
Nabestaandenpensioen	70% van het opgebouwde ouderdomspensioen, in geval van overlijden in actieve dienst vóór de pensioendatum wordt over de fictieve diensttijd ook nabestaandenpensioen toegekend.
Premie werknemer	7,2% van de premiegrondslag
Premie werkgever	12,3% van het pensioengevend jaarsalaris

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Voor deelnemers die vóór 2006 al deelnamen aan de pensioenregeling is een voorwaardelijke overgangsregeling van kracht. De details van deze regeling staan in het pensioenreglement.

Voor de deelnemers geboren vóór 1950 is tot 1 januari 2012 een apart reglement van kracht, gebaseerd op het Reglement voor deelnemers geboren ná 1949. De belangrijkste verschillen zijn:

- Het maximum opbouwpercentage ouderdomspensioen is 1,83%;
- De pensioengrondslag is gelijk aan de premiegrondslag;
- De werknemerspremie bedraagt 6%.

Toeslagbeleid

De ambitie tot toeslagverlening bestaat uit een aantal elementen:

- Verhoging van het opbouwpercentage naar 2% voor actieve deelnemers;
- Optrek naar niveau van algemene loonsverhoging voor actieve deelnemers;
- Optrek naar niveau van eindloon voor actieve deelnemers;
- Indexatie van de pensioenen van de niet-actieve deelnemers.

Voor de toekenning van deze toeslagen heeft het bestuur het volgende beleid opgesteld:

	Voorwaarde	Indexatiebeleid non-actieven	Pensioenbeleid actieven
1	Actuele dekkingsgraad (DGr) < minimum vereist vermogen (=104,2%)	Mogelijke korting op nominale aanspraken en rechten	Mogelijke korting op nominale aanspraken
2	Minimum vereist vermogen < actuele DGr ≤ ondergrens (=115%)	0% (geen indexatie)	0% (geen algemene verhoging)
3	Ondergrens < actuele DGr ≤ reservetekortgrens (=124,2%)	Pro-rata indexatie en inhaal nominale achterstand	Verhoging jaarinkoop, pro-rata algemene verhoging en inhaal nominale achterstand.
4	Reservetekortgrens < actuele DGr ≤ streefgrens (=140%)	100% indexatie	100% algemene verhoging en inhaal opbouwachterstanden
5	Actuele DGr > Streefgrens (DGr 140%)	100% + inhaalindexatie	Optrek naar eindloonniveau

Met ingang van 1 januari 2012 is een nieuw toeslagbeleid vastgesteld. De toeslagambitie is aangepast naar een realistisch niveau, waarbij geen achterstanden (indexatie, maximale jaarinkoop en korting) ontstaan bij het niet toekennen van een toeslag in enig jaar. De ambitie is een toeslagverlening voor alle pensioenen van 25% van de algemene loonsverhoging(en) bij Zeeland Refinery N.V. Er is geen sprake meer van inhaalindexatie, maar het bestuur heeft wel de mogelijkheid een extra indexatie toe te kennen als de financiële positie van het fonds dat toelaat.

Mutatieoverzicht deelnemers

In onderstaande overzichten zijn de gegevens van de laatste vijf jaren opgenomen.

Actieven en arbeidsongeschikten	2011	2010	2009	2008	2007
Beginstand	649	650	654	648	658
Nieuwe toetredingen	31	22	30	52	37
Ontslag	-24	-14	-16	-31	-30
Ingang pensioen	-5	-8	-15	-14	-16
Overlijden	-1	-2	-2	-1	0
Andere oorzaken	0	1	-1	0	-1
Eindstand	650	649	650	654	648

Slapers	2011	2010	2009	2008	2007
Beginstand	271	276	274	260	257
Ontslag	24	14	15	31	27
Waardeoverdracht	-6	-3	-3	-5	-11
Ingang pensioen	-9	-13	-5	-7	-4
Overlijden	-2	-3	-2	-2	0
Andere oorzaken	-6	0	-3	-3	-9
Eindstand	272	271	276	274	260

Gepensioneerden: ingegaan ouderdompensioen	2011	2010	2009	2008	2007
Beginstand	263	248	238	223	205
Ingang pensioen	14	21	20	21	20
Overlijden	-4	-6	-9	-4	-4
Andere oorzaken	0	0	-1	-2	2
Eindstand	273	263	248	238	223

Gepensioneerden: ingegaan partnerpensioen	2011	2010	2009	2008	2007
Beginstand	85	77	67	67	67
Ingang pensioen	10	9	12	5	3
Overlijden	-2	-3	-1	-3	-3
Andere oorzaken	0	2	-1	-2	0
Eindstand	93	85	77	67	67

Gepensioneerden: ingegaan wezenpensioen	2011	2010	2009	2008	2007
Beginstand	9	8	4	3	3
Ingang pensioen	0	1	5	2	0
Expiratie	-1	0	-1	-1	0
Andere oorzaken	0	0	0	0	0
Eindstand	8	9	8	4	3

4.8. ACTUARIËLE PARAGRAAF

Actuariële analyse

	2011	2010
	€000	€000
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	19.884	32.241
Aanpassing rekenrente	-38.599	-21.821
Af: actuariële benodigde rente	<u>-3.471</u>	<u>-3.355</u>
Resultaat op beleggingen	-22.186	7.065
Beschikbaar voor ex- en incasso	827	810
Af: pensioenuitvoeringskosten	<u>-827</u>	<u>-810</u>
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op premie	1.086	1.121
Resultaat op sterfte	222	315
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	198	375
Resultaat op mutaties	<u>202</u>	<u>100</u>
Resultaat op premie, sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties	1.708	1.911
Wijziging overlevings tafels/stertetafel	0	-6.117
Korting aanspraken	<u>5.061</u>	<u>0</u>
Vermindering respectievelijk vermeerdering voorziening pensioenverplichtingen door bijzondere zaken	5.061	-6.117
Overige mutaties	-4	-31
Correctie uitzichtpensioen arbeidsongeschikten	<u>-266</u>	<u>0</u>
Vermeerdering voorziening pensioenverplichtingen door wijzigingen van de pensioenregeling en/of van het pensioenbureau	-270	-31
Overige resultaten	<u>0</u>	<u>0</u>
	<u>-15.687</u>	<u>2.828</u>

Vanwege de lage dekkingsgraad heeft het bestuur in december 2011 besloten de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken niet te indexeren. De prijsindex afgeleid steeg over de periode oktober 2010 – oktober 2011 met 2,33%. Tevens is besloten de opgebouwde pensioenaanspraken niet te verhogen met de algemene loonsverhoging. Uiteraard was optrek naar eindloon ook niet mogelijk.

Voor het fonds geldt dat de kostendekkende premie gelijk moet zijn aan de ontvangen premie van werknemers en werkgevers (feitelijke premie). De actuariële benodigde premie wordt op zodanige wijze vastgesteld dat de kostendekkende premie gelijk is aan de feitelijke premie. De opbouwpercentages (maximaal 2% en 1,83% van de pensioengrondslag) kunnen hierdoor van jaar tot jaar verschillen.

Ook in 2011 was een maximale opbouw niet mogelijk. Er kon slechts 74% van het maximum worden ingekocht. Dat betekende voor de deelnemers geboren voor 1950 een jaarinkoop van 1,36% en voor de deelnemers geboren na 1949 een jaarinkoop van 1,48%. Deze inkoop wordt ex-ante vastgesteld.

Kostendekkende premie 2011	6.509	k€
Feitelijke premie 2011	6.598	k€

De feitelijke premie en de daarbij behorende opbouw wordt ex-ante bepaald en is per definitie kostendekkend. Afwijking tussen verwachting en realisatie heeft geleid tot een daadwerkelijk overschot van 89 k€

Rol en bevindingen van de certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft de opdracht om vast te stellen dat het fonds voldoet aan de vereisten vanuit artikel 126 tot en met 140 uit de Pensioenwet. De belangrijkste bevindingen die door de certificerend actuaris zijn gerapporteerd betreffen:

Opvolging bevindingen en aanbevelingen boekjaar 2010

- Bij de bepaling van het vereist eigen vermogen (VEV) zijn de Inflation Linked Bonds (ILB's) voor 60% meegenomen terwijl het standaardmodel hiervoor 20% hanteert. Uit navraag is gebleken dat DNB voornemens is om de ILB's voor 50% mee te nemen. Het bestuur verwacht hierover op korte termijn bericht van DNB. Zodra dat bericht ontvangen is, zal het fonds voortaan de ILB's ook voor 50% meenemen.
- Voor de bepaling van het VEV houdt het bestuur voorlopig vast aan het standaardmodel. Naar aanleiding van mijn opmerking hierover is dit item door het bestuur besproken en zijn de risico's van het gebruiken van het standaardmodel onderkend. Het bestuur is evenwel van mening dat het standaardmodel de risico's van het fonds goed weergeeft en daarom voorlopig hieraan vasthoudt. Het bestuur geeft wel aan de komende tijd te willen onderzoeken wat eventueel de consequenties zijn van het gebruiken van een intern model wat beter is afgestemd op de specifieke kenmerken van het fonds.
- Zoals reeds vorig jaar opgemerkt, is voor boekjaar 2011 nog steeds sprake van inconsistentie op het gebied van het toeslagbeleid. Dit is bij alle partijen en bij DNB bekend. Per 1 januari 2012 is de nieuwe pensioenregeling ingevoerd, waarbij ook het ambitieniveau van de toeslagenregeling naar beneden is bijgesteld. De verwachting is dat de nieuwe regeling wel consistent is. Dit moet blijken uit de continuïteitsanalyse.
- In haar brief van 12 oktober 2011 heeft het bestuur richting DNB gereageerd op de belangrijkste conclusies en aanbevelingen zoals gedaan in mijn certificeringsrapport van vorig jaar. Dit ging voornamelijk over het beleggingsbeleid en de risico's hieromtrent. De inhoud van deze brief heb ik getoetst aan de diverse documenten die mij ter beschikking zijn gesteld op het gebied van vermogensbeheer. De opmerkingen en aanbevelingen zijn naar mijn mening adequaat opgevolgd en beantwoord.

Bevindingen en aanbevelingen boekjaar 2011

In het kader van onze werkzaamheden over het boekjaar 2011 hebben wij voor u de volgende aanbevelingen voor het nieuwe boekjaar.

- Ongeveer 25% van de vastrentende waarden portefeuille bestaat uit beleggingen met een kredietwaardigheid minder dan AA. Dat is ongeveer 12,5% van het totale vermogen. Om goed inzicht te hebben in de kredietrisico's is het wenselijk om exact na te gaan om welke tegenpartijen en/of landen dit gaat, aangezien dit effect kan hebben op het vereist eigen vermogen.
- Het pensioenfonds voert een actief beleggingsbeleid, dat wordt uitgevoerd door de vermogensbeheerder BSG. Ik raad het bestuur aan om met BSG af te spreken om alle kosten in euro's inzichtelijk te maken in de rapportages, uitgesplitst naar aan- en verkoopkosten, beheerkosten, accountantkosten, bewaarkosten, administratiekosten en overige kosten.
- Het fonds heeft geen specifiek liquiditeitsbeleid waarin onder andere wordt beschreven hoe liquide de beleggingen moeten zijn, hoe de omvang wordt bepaald van de liquide middelen in relatie tot de uitkeringen, hoe wordt gehandeld in geval van een crisissituatie en hoe liquiditeitsrisico's worden beheerst in het kader van swaps en overige afgeleide

instrumenten. Ik geeft het bestuur in overweging om het komende jaar te gebruiken het liquiditeitsbeleid vorm te geven en dit vervolgens te integreren in het strategische beleggingsbeleid (en abtn).

- Het fonds loopt achter bij het herstelplan waardoor aanvullende maatregelen in de vorm van een extra korting reeds zijn aangekondigd. Het is raadzaam om gedurende 2012 de ontwikkelingen op de voet te volgen, om de deelnemers goed en tijdig te informeren en om niet te lang te wachten met het nemen van aanvullende maatregelen mocht dit noodzakelijk zijn om de financiële positie niet verder te laten verslechteren.

Een korte reactie van het bestuur op de bevindingen van de certificerend actuaris:

- Het bestuur handhaaft het standaardmodel voor het bepalen van het vereist eigen vermogen. Daarnaast onderzoekt het bestuur mogelijke consequenties van het gebruiken van een intern model wat beter is afgestemd op de specifieke kenmerken van het fonds.
- De continuïteitsanalyse 2012 heeft aangetoond dat het fonds inmiddels weer voldoet aan de consistentie-eis.
- Het kredietrisico met betrekking tot vastrentende waarden heeft de continue aandacht van het bestuur.
- In 2011 is voor het eerst de Total-expense ratio gerapporteerd. Aan het verder inzichtelijk maken van de kosten van het actief beleggingsbeleid in de rapportages wordt gedurende 2012 aandacht besteed.
- Het bestuur neemt in overweging het liquiditeitsbeleid in de komende tijd vorm te geven.

Oordeel van de certificerend actuaris over de financiële positie

In zijn actuariële verklaring heeft de certificerend actuaris geoordeeld dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133, gezien het dekkingstekort van het fonds. De vermogenspositie van het pensioenfonds is slecht vanwege het dekkingstekort.

4.9. RISICO'S EN BEHEERSING VAN RISICO'S

In 2010 heeft het bestuur een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. De uitkomsten van de analyse vormen mede de basis voor het beleid van het fonds. Als onderdeel van haar beleid heeft het bestuur grenzen (risk appetite) gedefinieerd aan de door haar te lopen risico's. Deze grenzen en de situatie per 31 december zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Risico	Risicogrens	31 december 2011	31 december 2010
S1 Renterisico	Renteafdekking van 70-80%.	23,9% afgedekt door middel van obligaties, 46,3% door middel van swaps	30,8% afgedekt door middel van obligaties, 49,4% door middel van swaps.
S2 Risico zakelijke waarden	Strategische beleggingsmix en gedefinieerde bandbreedtes.	De portefeuille is 2% overwogen op aandelen binnen de gestelde bandbreedtes.	De portefeuille is 2% overwogen op aandelen binnen de gestelde bandbreedtes.
S3 Valutarisico	Valuta-afdekking 90% van de beleggingen. Beleggingen in niet courante valuta worden niet afgedekt.	90% afgedekt door middel van valutahedges.	87,5% afgedekt door middel van valutahedges.
S4 Grondstoffenrisico	Het fonds belegt niet in grondstoffen.		
S5 Kredietrisico	Binnen het risicobudget belegt het fonds in credits. Mature market credits hebben een rating van minimaal BBB.	Het fonds belegt voor 14,5% in credits, high yield en EMD.	Het fonds belegt voor 14,7% in credits, high yield en EMD.
S6 Verzekeringstechnisch risico	Minimaliseren van langlevensrisico door toepassing actuele informatie over overlevingskansen.	Prognosetafels 2010-2060 met fondsspecifieke ervaringssterfte toegepast. Stop/loss herverzekering voor arbeidsongeschiktheid-, nabestaanden- en wezenpensioen.	Prognosetafels 2010-2060 met fondsspecifieke ervaringssterfte toegepast. Stop/loss herverzekering voor arbeidsongeschiktheid-, nabestaanden- en wezenpensioen.
S7 Liquiditeitsrisico	Geen liquiditeitsrisico's	De liquiditeitsontwikkeling is zodanig dat het fonds geen liquiditeitsrisico loopt.	De liquiditeitsontwikkeling is zodanig dat het fonds geen liquiditeitsrisico loopt.
S8 Concentratierisico	Geen concentratierisico's	Voldoende spreiding in de aard en kenmerken van beleggingen en/of tegenpartijen.	Voldoende spreiding in de aard en kenmerken van beleggingen en/of tegenpartijen.
S9 Operationeel risico	Geen operationele risico's	Contracten en SLA's met uitvoerder en vermogensbeheerder ingericht. Geen operationele risico's.	Contracten en SLA's met uitvoerder en vermogensbeheerder ingericht. Geen operationele risico's.
S10 risico uit hoofde van actief vermogensbeheer	Kosten actief vermogensbeheer dienen op te wegen tegen extra rendement.	44% van het vermogen is passief beheerd	

Scenario en crisisplanning

Als onderdeel van het risicomanagementproces heeft het fonds in 2010 een algemeen crisisplan opgesteld, gevolgd door een financieel crisisplan in 2011. In dit crisisplan zijn de te nemen stappen en maatregelen weergegeven in specifieke (negatieve) scenario's. Het plan vormt hiermee een handleiding voor het bestuur voor de wijze waarop zij zal handelen. De belangrijkste elementen uit het financieel crisisplan zijn:

- Definitie van een financiële crisis;
- Mogelijke beheersmaatregelen;
- Communicatie met betrokkenen.

Beleggingsrisico's

Evenals in 2010 is in 2011 het beleggingsbeleid heroverwogen in relatie tot de risico's en het herstel van het (minimaal) vereiste vermogen. De lage rente, de crises op de financiële markten en de vooruitzichten hebben daarbij een belangrijke rol gespeeld. In het beleggingsbeleid is sprake van een grotere spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's. Per beleggingscategorie is een strategische weging aangegeven alsmede de bandbreedtes die naar inzicht van de externe vermogensbeheerder benut kunnen worden. Dit risico wordt ook inzichtelijk door de tracking error – de mate waarin de beleggingen afwijken van de benchmark die als een belangrijk ijkpunt voor de performance geldt – die aan de gehele portefeuille als doel is gesteld.

Actuariële risico's

In 2011 is wederom nieuwe informatie over overlevingskansen gepubliceerd. Het bestuur heeft de huidige grondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen, inclusief de invloed van fondsspecifieke eigenschappen hiermee geëvalueerd.

De informatie bevestigt de in 2010 en 2011 geconstateerde toename van de levensverwachting. De nieuwe informatie geeft het bestuur geen aanleiding voor verdere actualisering van de toegepaste overlevingskansen. Door toepassing van de meest actuele informatie over overlevingskansen wordt het langlevenrisico voor het fonds voor dit moment gemitigeerd.

Renterisico

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duratie van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk is. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder rendement) van meer of minder duratiematching af ten opzichte van alternatieve strategieën.

Strategisch heeft het fonds het renterisico voor 75% afgedekt. De toegestane bandbreedte als gevolg van drift is 5%. In 2011 heeft het fonds éénmaal renteswaps verkocht en tweemaal renteswaps bijgekocht.

Belangrijkste gebeurtenissen op het gebied van de renteafdekking:

- Jaarlijkse herbalancering van de portefeuille in mei. De renteafdekking is verlaagd naar 75%, conform beleid;
- Verhoging van de afdekking in verband met herbalancering van de verhouding aandelen en obligaties in september. De obligaties/aandelen kwamen buiten hun bandbreedte als gevolg van de daling van zowel de rente als de aandelenkoersen;
- Verhoging van de afdekking in oktober als gevolg van een verdere daling van de rente.

4.10. TOEKOMSTPARAGRAAF

Voorwaardelijke extra korting

Op 2 februari 2012 heeft het bestuur van het fonds een voorwaardelijke besluit genomen tot het toepassen van een extra korting op de aanspraken en rechten van de deelnemers met 0,25% per 1 april 2013. Deze extra korting komt bovenop de voorwaardelijke korting in het herstelplan van 1,95% op 1 januari 2013 en is afhankelijk van de financiële positie ultimo 2012.

Aanpassing pensioenregeling

Het voorstel van de werkgevers voor aanpassing van de pensioenregeling heeft ertoe geleid dat het bestuur op 23 februari 2012 een nieuw pensioenreglement heeft vastgesteld. De actieve deelnemers van het fonds hebben zich op 26 maart 2012 in een referendum positief uitgesproken over de aanpassing van de pensioenregeling. Hierdoor zijn de reglementen voor deelnemers geboren vóór 1950 en deelnemers geboren na 1949 komen te vervallen. Het nieuwe reglement is met ingang van 1 januari 2012 van kracht geworden.

De uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten ondernemingen zijn overeenkomstig aangepast en ondertekend.

De basis van de pensioenregeling is ongewijzigd gebleven: een collectieve beschikbare premieregeling. De belangrijkste elementen van de aanpassing van de pensioenregeling zijn:

- Aanpassing van het toeslagbeleid naar een realistisch niveau, waarbij geen achterstanden (indexatie, maximale jaarinkoop en korting) ontstaan bij het niet toekennen van een toeslag in enig jaar. De ambitie is een toeslagverlening voor alle pensioenen van 25% van de algemene loonsverhoging(en) bij Zeeland Refinery N.V..
- Verhoging van de premie voor zowel de deelnemers als de werkgevers. De deelnemers betalen 7,7% over de pensioengrondslag. De werkgevers betalen 23,2% over de pensioengrondslag.
- De pensioenopbouw wordt vastgesteld op basis van een vijf jaar voortschrijdend gemiddelde rente.

Op 12 april 2012 heeft het bestuur het opbouwpercentage voor 2012 vastgesteld op 1,88% (het maximum is 2,25%).

ALM studie

In de tweede helft van 2012 zal een nieuwe ALM studie uitgevoerd worden. De uitkomsten zullen als basis dienen voor de review van het beleggingsbeleid.

Ondertekening door het bestuur

De ondertekening van het verslag van het bestuur wordt door twee bestuursleden gedaan, als wettelijke vertegenwoordiging van het bestuur conform het gestelde in de statuten van het fonds.

Voorburg, 28 juni 2012

Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland

A. van Schaik
Plv voorzitter

R. Boonman
Secretaris

5. JAARREKENING

5.1. BALANS PER 31 DECEMBER 2011

(Na resultaatbestemming)

	Toelichting nr.	31-12-2011	31-12-2010
		€000	€000
Activa			
Beleggingen			
<i>Beleggingen voor rekening en risico pensioenfondsen</i>			
Vastgoedbeleggingen	1	27.298	28.462
Aandelen	2	121.795	123.544
Vastrentende waarden	3	135.929	126.323
Derivaten	4	7.445	43
Overige beleggingen	5	<u>0</u>	<u>2.253</u>
		292.467	280.625
Immateriële vaste activa	6	54	163
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	7	294	332
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen inzake beleggingen	8	67	50
Overige vorderingen	9	<u>139</u>	<u>100</u>
		206	150
Overige activa			
Liquide middelen	10	1.377	2.365
		<u>294.398</u>	<u>283.635</u>
		<u><u>294.398</u></u>	<u><u>283.635</u></u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

	Toelichting nr.	31-12-2011	31-12-2010
		€000	€000
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves			
Stichtingskapitaal	11	0	0
Algemene reserve	12	<u>-11.149</u>	<u>4.538</u>
		-11.149	4.538
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	13	294.818	261.843
Overige voorzieningen	14	1.204	2.047
Langlopende schulden			
Derivaten	15	8.753	14.272
Overige schulden en overlopende passiva			
Overige schulden	16	772	935
		<u>294.398</u>	<u>283.635</u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

5.2. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2011

	Toelichting nr.	2011	2010
		€000	€000
Baten			
Premiebijdragen			
(van werkgevers en werknemers)	17	6.598	6.423
Overige bijdragen	18	54	75
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	19	19.884	32.241
Saldo overdrachten van rechten	20	-488	-148
Overige baten	21	<u>0</u>	<u>1</u>
		26.048	38.592
Lasten			
Pensioenuitkeringen	22	7.745	7.334
Pensioenuitvoeringskosten	23	827	810
Premies herverzekering	24	45	45
<i>Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds</i>			
Omrekening overlevingstafels	13	0	6.117
Pensioenopbouw	13	5.512	5.302
Indexering en overige toeslagen	13	4	31
Rentetoevoeging	13	3.348	3.013
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	13	-8.432	-8.046
Wijziging marktrente	13	38.599	21.821
Mutatie uit hoofde van overdracht van rechten	13	-458	111
Overige mutaties	13	-765	-1.089
Korting aanspraken en rechten 1,95%	13	-5.061	0
Correctie uitzichtpensioen arbeidsongeschikten	13	266	0
Mutatie herverzekeringsdeel	13	-38	-122
Overige lasten	25	105	315
Mutatie herverzekeringsdeel	7	<u>38</u>	<u>122</u>
		<u>41.735</u>	<u>35.764</u>
<i>Saldo van baten en lasten</i>		<u><u>-15.687</u></u>	<u><u>2.828</u></u>
Bestemming saldo			
Algemene reserve		<u>-15.687</u>	<u>2.828</u>
Totaal saldo van baten en lasten		<u><u>-15.687</u></u>	<u><u>2.828</u></u>

5.3. KASTROOMOVERZICHT OVER 2011

	2011	2010
	€000	€000
Ontvangen premies	6.552	6.357
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	70	153
Ontvangen in verband met AVU	149	229
Betaalde pensioenuitkeringen en afkopen	-7.768	-7.347
Betaald in verband met overdracht van rechten	-583	-283
Betaalde uitkeringen in verband met AVU	-1.164	-1.351
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-708	-782
Overige inkomsten	<u>22</u>	<u>322</u>
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	-3.430	-2.702
Verkopen en aflossingen van beleggingen	86.264	216.192
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	2.666	6.373
Aankopen beleggingen	-87.055	-228.106
Betaalde kosten van vermogensbeheer	<u>-423</u>	<u>-409</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	1.452	-5.950
Investerings immateriële vaste activa	-16	-8
Netto kasstroom	-1.994	-8.660
Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen	<u>1.006</u>	<u>3.106</u>
Mutatie geldmiddelen	<u>-988</u>	<u>-5.554</u>
Stand per 1 januari	2.365	7.919
Mutatie geldmiddelen	<u>-988</u>	<u>-5.554</u>
Stand per 31 december	<u>1.377</u>	<u>2.365</u>

5.4. TOELICHTING OP DE BALANS, DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN EN HET KASSTROOMOVERZICHT

Algemeen

Het doel van Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland, statutair gevestigd te Rotterdam is het, binnen de beschikbare middelen, verlenen van pensioenen aan leden of gewezen leden van het personeel van de aangesloten ondernemingen en aan hen nagelaten betrekkingen.

Groepsverhoudingen

Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland heeft de volgende verbonden partijen:

Zeeland Refinery, gevestigd te Nieuwdorp;
TOTAL Nederland N.V., gevestigd te Voorburg;
Combined Refuelling Services, gevestigd te Schiphol;
Mafina B.V., gevestigd te Rotterdam Europort;
TOTAL Gestion Internationale, gevestigd te Genève;
Aardolie Opslag Groningen, gevestigd te Groningen.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in euro's en in overeenstemming met de bepalingen zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 28 juni 2012 de jaarrekening opgemaakt.

Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Als data vendor voor de fondsen met een beursnotering wordt Bloomberg gebruikt voor de koersen en WM Reuters fixing van 16.00 UK time voor de wisselkoersen.

Schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het gebruik van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen zijn vooral van invloed op de waardering van de beleggingen en de technische voorziening (TV).

Transactiekosten

Transactiekosten bij aankoop van beleggingen worden als onderdeel van de verkrijgingsprijs geactiveerd en worden vervolgens als onderdeel van de waardeveranderingen van beleggingen in de staat van baten en lasten opgenomen. Transactiekosten bij verkoop van beleggingen worden als onderdeel van de waardeveranderingen verantwoord.

Securities lending

Beleggingen waarvan het juridisch eigendom in het kader van securities lending voor een bepaalde termijn wordt overgedragen, blijven in de balans opgenomen, omdat alle aan de uitgeleende stukken verbonden economische voordelen en nadelen (opbrengsten en waardeveranderingen) ten gunste respectievelijk ten laste van het fonds komen. Het ontvangen onderpand (collateral) bestaat altijd uit triple A staatsobligaties en wordt niet in de balans opgenomen, omdat de daaraan verbonden economische voor- en nadelen voor rekening van de tegenpartij zijn.

Omrekening van vreemde valuta's

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum.

Transacties in vreemde valuta's gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta is:

	2011	2010
Amerikaanse dollar	1,29815	1,34155
Britse pond	0,8353	0,85685

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen

Beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde actuele waarde.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum.

a) Fondsen in vastgoedbeleggingen

Voor zogenoemde fondsen in vastgoedbeleggingen wordt verwezen naar RJ 213. Waardering in de balans van vastgoedbeleggingen geschiedt tegen reële waarde, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen uitgevoerde taxaties. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door een wijziging in de reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de netto vermogenswaarde van deze vastgoedfondsen.

b) Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden opgenomen tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Dit is de waarde waartegen actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn.

c) Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden opgenomen tegen de per balansdatum geldende beurskoersen. Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet beursgenoteerd zijn, wordt gewaardeerd tegen reële waarde. Dit is de waarde waartegen actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn. Leningen op schuldbekentenis worden opgenomen tegen nominale waarde.

d) Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie, als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen, voornamelijk discounted cashflow models.

e) Overige beleggingen

Overige beleggingen worden opgenomen tegen reële waarde. Dit is de waarde waartegen actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid zijn en die onafhankelijk van elkaar zijn.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringen op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich

voordoeft. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen uit herverzekeringen worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een vast percentage van de verkrijgingsprijs, zoals nader in de toelichting op de balans is gespecificeerd.

Vorderingen en overige overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Technische voorzieningen (TV)

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt opgenomen tegen actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum (on)voorwaardelijke pensioenverplichtingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de (3-maands gemiddelde) rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Het aandeel herverzekeraars is gelijk aan de contante waarde van het van de herverzekeraar te ontvangen netto arbeidsongeschiktheids- en wezenpensioen verhoogd met 2% voor toekomstige administratiekosten.

Voor de deelnemers aan het pensioenreglement van de deelnemers geboren ná 1949 die per 31 december 2005 al deelnemers waren, is een voorwaardelijke overgangsregeling van toepassing. Toekenning van de rechten uit deze overgangsregeling vindt plaats op 31 december 2020 dan wel als de pensioendatum van de deelnemer ligt vóór 31 december 2020, op de pensioendatum van de deelnemer. Bij beëindiging van het deelnemerschap anders dan door pensionering voor 31 december 2020, heeft de deelnemer geen aanspraak op deze voorwaardelijke aanvulling. Voor de financiering van deze aanspraken is een voorziening overgangsregeling gevormd. Jaarlijks kan het bestuur besluiten de aanspraken uit de overgangsregeling te verhogen op basis van een door het bestuur vast te stellen percentage.

Het fonds voert een CDC-regeling uit, waarbij de premie is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst over een periode van vijf jaar. Door deze vaste premie is het indexatiebeleid afhankelijk van het resultaat op vermogen.

De volgende grondslagen en veronderstellingen zijn gebruikt voor de bepaling van de pensioenverplichtingen:

- Financieringsmethodiek: Stortingskoopsommen. Dit betekent dat de netto voorziening pensioenverplichtingen op elk moment gelijk is aan de contante waarde van de verkregen pensioenaanspraken.
- Overlevingsgrondslagen (ultimo 2011): AG prognosetafel 2060, startjaar 2012, met correctietabel "hoog".
- Huwelijksfrequenties (van toepassing bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor uitgesteld nabestaandenpensioen voor actieve deelnemers en slapers): Zoals gepubliceerd bij de overlevingstafel van het AG over de waarnemingsperiode 1995-2000. Voor het uitruilbare nabestaandenpensioen is de gehuwdheidsfrequentie op pensioenleeftijd 65 gelijk aan 1.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt op 3 jaar gesteld.
- Rekenrente DNB/(3-maands gemiddelde) RTS ultimo 2011;
- Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen: 5% van de voorziening van uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen.
- Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten. De contante waarde van de vrijgestelde pensioenopbouw is voor 100% opgenomen in de TV.
- Opslag voor excassokosten. Ter dekking van administratiekosten wordt 2% van de TV aangehouden.

Per 1 januari 2012 zijn alle pensioenaanspraken en –rechten met 1,95% gekort. Deze korting is in de TV verwerkt per 31 december 2011.

Indexatie

De op 31 december opgebouwde pensioenrechten van pensioengerechtigden, de op 31 december opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers evenals de pensioengrondslagen en de op 31 december opgebouwde

pensioenaanspraken van de arbeidsongeschikte deelnemers, kunnen jaarlijks per 1 januari worden geïndexeerd. Het uitgangspunt voor de berekening van de indexatieverhoging voor niet-actieven is het percentage waarmee de “Consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens, afgeleide reeks” is gestegen in de hieraan voorafgaande 12-maandelijke periode oktober/oktober.

De op 31 december opgebouwde pensioenaanspraken van de deelnemers kunnen jaarlijks per 1 januari worden geïndexeerd op basis van het bepaalde in de pensioenreglementen. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast, een en ander op basis van de financiële situatie van het pensioenfonds.

Ter financiering van deze voorwaardelijke indexatietoezegging is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Samenvattend kan worden gesteld dat het indexatiebeleid van het fonds te typeren is conform categorie D1 van de indexatiematrix zoals gepubliceerd door DNB en het ministerie van SZW.

Per 1 januari 2009, 1 januari 2010, 1 januari 2011 en 1 januari 2012 zijn de pensioenrechten en pensioenaanspraken niet geïndexeerd.

- **Overige voorzieningen**

De voorziening Aanvulling bij Vervroegd Uittreden wordt berekend op basis van de bedragen per 1 januari van het volgende boekjaar en de huidige stand van de AVU-gerechtigden. Uit deze voorziening worden de jaarlijkse suppletie- en garantie-uitkeringen gedaan ten behoeve van de vervroegd gepensioneerden.

- **Langlopende schulden**

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie, als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen, voornamelijk discounted cashflow models.

Grondslagen voor de staat van baten en lasten

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige bijdragen

De overige bijdragen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten

De directe beleggingsopbrengsten bevatten de ontvangen intresten en dividenden op de beleggingen. Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden begrepen:

- de bij verkoop van effecten gerealiseerde resultaat zijnde het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de opbrengst.
- de mutatie op het ongerealiseerde koersresultaat op effecten.

Op de post beleggingsresultaten worden de kosten van het beheer van de beleggingen in mindering gebracht. Transactiekosten zijn gesaldeerd met de gerelateerde beleggingsopbrengsten.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premies herverzekering

De premies herverzekering zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen voor opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Kasstromen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen betreffende geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond.

5.5. TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

Activa

1) Vastgoedbeleggingen

	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed		
Stand begin boekjaar	28.462	17.112
Herverdeling	0	0
Aankopen	324	9.224
Verkopen	-1.224	0
Waardeontwikkeling	<u>-264</u>	<u>2.126</u>
Stand einde boekjaar	<u>27.298</u>	<u>28.462</u>
	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
<u>Vastgoedaandelen niet ter vrije beschikking</u>	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Securities lending	250	254
ontvangen zekerheden securities lending	260	272

2) Aandelen

	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Private equity	1.666	665
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	<u>120.129</u>	<u>122.879</u>
Totaal	<u>121.795</u>	<u>123.544</u>
	<u>2011</u>	<u>2010</u>
<u>Private equity</u>	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	665	290
Aankopen	994	480
Verkopen	0	0
Waardeontwikkeling	<u>7</u>	<u>-105</u>
Stand einde boekjaar	<u>1.666</u>	<u>665</u>
	<u>2011</u>	<u>2010</u>
<u>Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen</u>	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	122.879	92.239
Herverdeling	0	-11.815
Aankopen	49.075	83.169
Verkopen	-42.181	-60.228
Waardeontwikkeling	<u>-9.644</u>	<u>19.514</u>
Stand einde boekjaar	<u>120.129</u>	<u>122.879</u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
<u>Aandelen niet ter vrije beschikking</u>		
Securities lending	4.455	1.802
ontvangen zekerheden securities lending	4.642	1.904

3) Vastrentende waarden	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	135.929	125.582
Leningen op schuldbekentenis	<u>0</u>	<u>741</u>
Totaal	<u>135.929</u>	<u>126.323</u>

<u>Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	125.582	93.204
Herverdeling	0	11.814
Verstrekkings	35.887	135.233
Verkopen c.q. aflossingen	-39.965	-117.483
Waardeontwikkeling	<u>14.425</u>	<u>2.814</u>
Stand einde boekjaar	<u>135.929</u>	<u>125.582</u>

<u>Leningen op schuldbekentenis</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	741	1.439
Aflossingen	<u>-741</u>	<u>-698</u>
Stand einde boekjaar	<u>0</u>	<u>741</u>

Deze lening is verstrekt aan Zeeland Refinery. Dit betreft een annuïteitenlening tegen een rente van 6%.

<u>Obligaties niet ter vrije beschikking</u>	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Collateral voor derivatenposities ontvangen	5.793	0
Collateral voor derivatenposities geleverd	6.512	15.198

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

4) Derivaten	2011	2010
	€000	€000
<u>Activa</u>		
Valutaderivaten	770	43
Rentederivaten	6.675	0
Stand einde boekjaar	<u>7.445</u>	<u>43</u>
	2011	2010
	€000	€000
De looptijd van de derivaten kan als volgt worden weergegeven:		
- afwikkeling binnen 1 jaar	1.548	0
- afwikkeling tussen 1 en 5 jaar	5.826	0
- afwikkeling na 5 jaar	-699	0
Valuta derivaten hebben allemaal een looptijd korter dan 1 jaar.		
	2011	2010
	€000	€000
<u>Mutaties valutaderivaten</u>		
Stand begin boekjaar	43	0
Overboeking van langlopende schulden	0	0
Aankopen	0	0
Verkopen en afwikkeling	0	0
Waardeontwikkeling	727	43
Totaal	<u>770</u>	<u>43</u>
	2011	2010
	€000	€000
<u>Mutaties rentederivaten</u>		
Stand begin boekjaar	0	0
Overboeking van langlopende schulden	-10.933	0
Aankopen	165	0
Verkopen en afwikkeling	0	0
Waardeontwikkeling	17.443	0
Totaal	<u>6.675</u>	<u>0</u>
	2011	2010
	€000	€000
5) Overige beleggingen		
<u>Hedge Fund</u>		
Stand begin boekjaar	2.253	3.607
Herverdeling	0	0
Aankopen	0	0
Verkopen	-2.153	-1.939
Waardeontwikkeling	-100	585
Stand einde boekjaar	<u>0</u>	<u>2.253</u>

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen in de sponsormaatschappijen Zeeland Refinery N.V., TOTAL Nederland N.V., Mafina B.V., Aardolie Opslag Groningen B.V., Combines Refuelling Services en TOTAL Gestion Internationale.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

6) Immateriële vaste activa	<u>2011</u> €000	<u>2010</u> €000
Stand begin boekjaar	163	237
Investerings	0	24
Afschrijvingen	<u>-109</u>	<u>-98</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>54</u></u>	<u><u>163</u></u>

Dit betreft de kosten van Innovact betreffende het ontwikkelen van een geautomatiseerd systeem voor de deelnemersadministratie. Medio 2009 is het systeem in gebruik genomen. Het afschrijvingspercentage bedraagt 33,3%.

7) Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>31-12-2010</u> €000	<u>31-12-2010</u> €000
Stand begin boekjaar	332	454
Mutatie herverzekeringsdeel	<u>-38</u>	<u>-122</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>294</u></u>	<u><u>332</u></u>

De overlijdensrisico's en arbeidsongeschiktheidsrisico's zijn op basis van een stop-loss contract herverzekerd bij Zwitsersleven. De overeenkomst is aangegaan voor een periode van vijf jaar, met ingang van 1 januari 2010.

Er worden geen gesepareerde beleggingen aangehouden waardoor er geen sprake is van resultaatdeling van beleggingsresultaten. Ook deelt het fonds niet in de verzekeringstechnische resultaten.

8) Vorderingen inzake beleggingen	<u>31-12-2011</u> €000	<u>31-12-2010</u> €000
Dividendbelasting	<u>67</u>	<u>50</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan één jaar.

9) Overige vorderingen	<u>31-12-2011</u> €000	<u>31-12-2010</u> €000
Bijdrage ziektekostenverzekering	58	61
Vorderingen uit hoofde van herverzekering	57	30
Sponsors	7	0
Overige vorderingen	<u>17</u>	<u>9</u>
Totaal	<u><u>139</u></u>	<u><u>100</u></u>

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan één jaar.

10) Overige activa

Liquide middelen.

De liquide middelen staan voor een bedrag van € 726 niet ter vrije beschikking van het fonds.

Passiva

STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

Het minimaal vereist vermogen bedraagt 104,2% (104,2% in 2010). Het vereist vermogen (inclusief actief beheer) bedraagt 118,8%. Het meenemen van het actief beheer risico zorgt voor een stijging van 0,9%. Het vereist vermogen exclusief actief beheer bedraagt 117,9% (120,5% in 2010). Gegeven de dekkingsgraad per 31 december 2011 geldt dat het minimaal vereist vermogen per 31 december 2011 niet aanwezig was. Het vereist vermogen was per 31 december 2011 ook niet aanwezig.

Het vereist vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het pensioenfonds.

In de evenwichtssituatie is het vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijke vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het fonds binnen een jaar over minder middelen beschikt dan de hoogte van de TV.

Voor een zestal risicofactoren wordt het effect gemeten van een onmiddellijke verandering in het vermogen.

Zoals in onderstaande tabel te zien is, bedraagt het huidige vereist eigen vermogen 118,8%. Het verschil is vooral te verklaren door de relatieve toename van de zakelijke waarden in 2011.

Vaststelling Vereist Vermogen (in miljoenen €)

	Huidige mix ¹⁾	Strategische mix
	Mio EUR	Mio EUR
Risico		
Rente	8,5	8,2
Zakelijke waarden	46,9	44,1
Valuta	6,8	6,6
Commodities	0,0	0,0
Krediet	3,9	4,0
Verzekeringstechnisch	9,0	9,0
Actief beheer	6,0	5,9
Subtotaal	81,1	77,8
Diversificatie	-25,8	-25,4
Vereist Vermogen (S-formule)	55,3	52,4
TV ultimo 2011 ²⁾	294,5	294,5
Percentage (VV/TV)	18,8%	17,8%

¹⁾ Met de huidige mix wordt de feitelijke mix per 31-12-2011 bedoeld.

²⁾ De technische voorziening exclusief het herverzekeringsdeel.

Renterisico (S1)

Het effect van de meest ongunstige wijziging van de rente (termijnstructuur) volgens een vastgestelde tabel. Doorgaans zal een rentedaling het meest ongunstig zijn. Een daling van de rente leidt tot een verhoging van de TV en tot een waarde stijging van de vastrentende waarden. Het saldo van deze effecten geeft het renterisico weer.

De Index Linked Bonds zijn ook meegenomen in de berekening van S1. Hierbij is aangenomen dat de schok op de nominale rente voor 60% bestaat uit een schok van de reële rente en voor 40% uit een schok van de inflatie.

Zakelijke waarden risico (S2)

Het effect van een daling van de zakelijke waarden met 25% voor beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten plus indirect vastgoed, met 35% voor emerging markets en met 30% voor private equity, en een daling van direct vastgoed met 15%. Tussen de hier onderscheiden risico's wordt een correlatie van 0,75 gehanteerd.

Valutarisico (S3)

Het effect van een daling van alle valutakoersen ten opzichte van de euro met 20%.

Commodities risico (S4)

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Het effect van een daling van de benchmark voor commodities met 30%.

Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de gewogen gemiddelde rentemarge voor het kredietrisico van het fonds met 40%.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

De verzekeringstechnische risico's betreffen drie risicofactoren die verband houden met sterfte; het procesrisico, de onzekerheid in de sterftetrend en de negatieve stochastische afwijkingen.

Actief beheer risico (S10)

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die door portefeuillemanagers worden ingenomen ten opzicht van de strategische portefeuilles. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van een tracking error. Deze tracking error meet de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert daarmee een hogere mate van actief risico.

De marktwaardedekkingsgraad bedroeg per 31 december 2010 101,7%. De marktwaardedekkingsgraad is afgenomen naar 96,2% per 31 december 2011. De dekkingsgraad wordt als volgt bepaald: (Stichtingskapitaal, reserves en TV) gedeeld door de TV.

Het pensioenfonds heeft in verband met het dekkingstekort medio 2009 het definitieve herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. In 2009 en 2010 is het herstel van de dekkingsgraad voldoende gebleken. Op 31 oktober 2011 was de dekkingsgraad echter 92,7%, ruim onder de verwachte dekkingsgraad volgens het herstelplan. Op basis van de evaluatie van het herstelplan op 31 oktober 2011 heeft het bestuur besloten de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2012 met 1,95% te korten. Op 1 januari 2012 zijn hierdoor de aanspraken en rechten van alle deelnemers met 1,95% verlaagd. Hierdoor daalde de voorziening pensioenverplichtingen met 5 miljoen euro. De korting leidde tot een stijging van de dekkingsgraad per 31 december 2011 met 2%.

In het geactualiseerde (31/12/2011) herstelplan zijn de volgende kortingsmomenten opgenomen:

Korting	Vereiste dekkingsgraad	Peildatum	Verwerkingsdatum
1,95%	98,0%	31 oktober 2011	1 januari 2012 (uitgevoerd)
1,95%	100,3%	31 oktober 2012	1 januari 2013
0,25%	101,2%	31 december 2012	1 april 2013.

De korting betreft een voorgenomen besluit op basis van de dekkingsgraad op de peildatum. De verwerkte kortingen worden teruggenomen bij een dekkingsgraad van > 115% op peildatum (31 oktober van het betreffende jaar).

11) Stichtingskapitaal

Het stichtingskapitaal bedraagt onveranderd € 45,38.

12) Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	4.538	1.710
Vrijval bestemmingsreserve	<u>0</u>	<u>0</u>
	4.538	1.710
Resultaat bestemming	<u>-15.687</u>	<u>2.828</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>-11.149</u></u>	<u><u>4.538</u></u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

13) Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	294.524	261.511
Herverzekerde pensioenverplichtingen	<u>294</u>	<u>332</u>
Totaal	<u>294.818</u>	<u>261.843</u>
	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	261.843	234.705
Omrekening overlevingstafels	0	6.117
Pensioenopbouw	5.512	5.302
Indexering en overige toeslagen	4	31
Rentetoevoeging	1) 3.348	3.013
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-8.432	-8.046
Wijziging marktrente	2) 38.599	21.821
Mutatie uit hoofde van overdracht van rechten	-458	111
Overige mutaties	-765	-1.089
Korting aanspraken en rechten 1,95%	-5.061	0
Correctie uitzichtpensioen arbeidsongeschikten	266	0
Mutatie herverzekeringsdeel	<u>-38</u>	<u>-122</u>
Stand einde boekjaar	<u>294.818</u>	<u>261.843</u>
	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Actieve deelnemers	155.597	130.931
Inactieve deelnemers "slapers"	16.938	15.659
Pensioengerechtigden	<u>122.283</u>	<u>115.253</u>
Totaal	<u>294.818</u>	<u>261.843</u>
	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>aantallen</u>	<u>aantallen</u>
Actieve deelnemers	650	649
Inactieve deelnemers "slapers"	272	271
Pensioengerechtigden	<u>374</u>	<u>357</u>
Totaal aantal	<u>1.296</u>	<u>1.277</u>

1) Dit betreft de voor de voorziening benodigde interest, voor zover deze niet aan de wijziging van de gemiddelde interne rekenrente (zie punt 2) is toe te rekenen.

2) Gemiddelde rekenrente in 2011: 2,7% (2010: 3,5%).

In de voorziening pensioenverplichtingen is een opslag opgenomen van 2% voor toekomstige administratiekosten. Verder is een opslag opgenomen van twee maal de risicopremie arbeidsongeschiktheid voor het tweearig uitloopriscio met betrekking tot arbeidsongeschiktheid.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Voor werknemers geboren op of na 1 januari 1950 is een voorwaardelijke aanvulling gegeven op basis van de fiscale ruimte gelegen voor 31 december 2005. De berekeningsmethodiek voor de vaststelling van deze voorwaardelijke aanvulling op de pensioenaanspraken is vastgelegd in het pensioenreglement. De verwerving van deze voorwaardelijke aanvulling vindt plaats op 31 december 2020 dan wel indien pensionering van de deelnemer ligt voor 31 december 2020, de pensioneringsdatum van de deelnemer. Bij uitdiensttreding voor 31 december 2020, heeft de deelnemer geen aanspraak op deze voorwaardelijke aanvulling. De voorwaardelijke pensioenaanspraken behorende bij deze overgangsregeling maken sinds boekjaar 2009 onderdeel uit van de TV. Daarvoor was de voorziening overgangsregeling ondergebracht in een bestemmingsreserve. Per 31 december 2011 bedraagt de voorziening overgangsregeling k€ 9.540 (2010: k€ 8.330).

14) Overige voorzieningen

De voorziening AVU kan als volgt worden gespecificeerd:	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Stand begin boekjaar	2.047	2.821
Stortingen	466	575
Uitkeringen	-1.163	-1.351
Interest minus kostenvergoeding	100	314
Te verrekenen	<u>-246</u>	<u>-312</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>1.204</u></u>	<u><u>2.047</u></u>

15) Derivaten

	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Valutaderivaten	8.753	3.339
Rentederivaten	<u>0</u>	<u>10.933</u>
Stand einde boekjaar	<u><u>8.753</u></u>	<u><u>14.272</u></u>

De looptijd van de derivaten kan als volgt worden weergegeven:

- afwikkeling binnen 1 jaar	8.753	1.457
- afwikkeling tussen 1 en 5 jaar	0	-321
- afwikkeling na 5 jaar	0	13.136

Valutaderivaten hebben allemaal een looptijd korter dan 1 jaar.

	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
<u>Mutaties valutaderivaten</u>		
Stand begin boekjaar	-3.339	0
Aankopen	610	0
Verkopen en afwikkeling	0	-4.877
Waardeontwikkeling	<u>-6.024</u>	<u>1.538</u>
Totaal	<u><u>-8.753</u></u>	<u><u>-3.339</u></u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Mutaties rentederivaten		
Stand begin boekjaar	-10.933	0
Overboeking naar beleggingen	10.933	0
Aankopen	0	0
Verkopen en afwikkeling	0	-6.100
Waardeontwikkeling	0	-4.833
	<u>0</u>	<u>-10.933</u>
Totaal	<u>0</u>	<u>-10.933</u>
16) Overige schulden	<u>31-12-2011</u>	<u>31-12-2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Te verrekenen AVU	246	312
Overige schulden	285	285
Belastingen en sociale premies	212	234
Sponsors	0	38
Vooruit ontvangen bedragen	29	66
	<u>772</u>	<u>935</u>
Totaal	<u>772</u>	<u>935</u>

Alle overige schulden hebben een looptijd van korter dan één jaar.
Voor deze schulden zijn geen zekerheden gesteld.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan er per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

	2011	2010
	K€	K€
Investeringsverplichtingen	4.373	5.367

De commitment bij het Amsterdam Stedenfonds van circa 10 miljoen euro is per 24 februari 2011 komen te vervallen.

5.6. TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

17) Bijdragen van werkgevers en werknemers	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Bijdragen werkgevers	4.566	4.448
Bijdragen werknemers	<u>2.032</u>	<u>1.975</u>
	6.598	6.423
Premies voorgaande jaren	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal	<u><u>6.598</u></u>	<u><u>6.423</u></u>
	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
TOTAL Raffinaderij Nederland N.V.	4.479	4.318
TOTAL Nederland N.V.	1.751	1.762
Mafina	239	236
TOTAL Gestion Internationale	54	50
Aardolie Opslag Groningen	45	40
Combined Refuelling Services	<u>30</u>	<u>17</u>
	<u><u>6.598</u></u>	<u><u>6.423</u></u>
Totale kostendeckende premie	6.509	6.380
Totale feitelijke premie	6.598	6.423
Totale gedempte premie	n.v.t.	n.v.t.

Toelichting: Gedempte premie is niet van toepassing voor Stichting TOTAL Pensioenfonds Nederland.

De opbouwpercentages bedragen 74% van de maximale opbouwpercentages (1,83% volgens reglement "Geboren voor 1950" en 2% volgens reglement "Geboren na 1949").

18) Overige bijdragen	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Uitkeringen uit hoofde van herverzekering	49	72
FVP-bijdrage	<u>5</u>	<u>3</u>
Totaal	<u><u>54</u></u>	<u><u>75</u></u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

19) Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
<i>Dividend en interest:</i>		
Indirecte vastgoedbeleggingen	1.350	1.098
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen	0	0
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	19	429
Obligaties, hypothecaire leningen, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste of variabele rente	24	474
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	0	3.220
Deposito's en dergelijke	0	36
Interest rate swaps	985	1.085
Liquide middelen	-16	31
Overige	<u>2</u>	<u>38</u>
Totaal directe beleggingsopbrengsten	2.364	6.411
Indirecte vastgoedbeleggingen	-264	2.126
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen	7	-105
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	-9.644	19.514
Hedge Fund	-100	585
Obligaties, hypothecaire leningen, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste of variabele rente	0	2.028
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	14.425	2.814
Interest rate swaps	17.762	-5.608
Valuta swaps	-5.297	1.824
Liquide middelen ¹⁾	<u>1.060</u>	<u>3.106</u>
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	17.949	26.284
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	20.313	32.695
Af: kosten toegerekend aan beleggingen		
- Advieskosten Bureau Bosch t.b.v. fiduciair vermogensbeheer	0	-15
- Fiduciair management BSG/Kasbank	-337	-289
- Overig	<u>-92</u>	<u>-150</u>
Totaal	<u>19.884</u>	<u>32.241</u>
¹⁾ In 2010 is dit resultaat grotendeels gerealiseerd door valutatransacties in de transitieperiode.		
20) Saldo overdrachten van rechten		
	<u>2011</u>	<u>2010</u>
	<u>€000</u>	<u>€000</u>
Inkomende waardeoverdrachten	95	135
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>-583</u>	<u>-283</u>
Totaal	<u>-488</u>	<u>-148</u>

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

21) Overige baten	<u>2011</u> <u>€000</u>	<u>2010</u> <u>€000</u>
Rente op vorderingen	0	1
Totaal	<u><u>0</u></u>	<u><u>1</u></u>
22) Pensioenuitkeringen	<u>2011</u> <u>€000</u>	<u>2010</u> <u>€000</u>
<i>Pensioenuitkeringen:</i>		
- ouderdomspensioen	6.510	6.191
- partnerpensioen	1.191	1.094
- wezenpensioen	44	49
Totaal	<u><u>7.745</u></u>	<u><u>7.334</u></u>
23) Pensioenuitvoeringskosten	<u>2011</u> <u>€000</u>	<u>2010</u> <u>€000</u>
Salarissen	330	379
Kosten actuaris:		
- advies, jaarwerk en overig	152	108
- herstelplan	13	23
Overige kosten	111	97
Afschrijvingskosten deelnemersadministratie	109	98
Kosten accountant	50	35
Kosten deelnemersadministratie	62	70
Totaal	<u><u>827</u></u>	<u><u>810</u></u>
<u>Specificatie accountantskosten</u>	<u>2011</u> <u>€000</u>	<u>2010</u> <u>€000</u>
Wettelijke controle van de jaarrekening en de verslagstaten	50	35
Andere controle opdrachten	0	0
Andere niet controle diensten	0	0
Fiscale adviesdiensten	0	0
Totaal	<u><u>50</u></u>	<u><u>35</u></u>

24) Premies herverzekering

Dit betreft betaalde premie aan Zwitserleven.

25) Mutatie herverzekeringsdeel

Dit betreft ontvangen interest verminderd met kostenvergoeding inzake AVU.

Beloningen bestuurders

De voorzitter wordt vanaf 2008 betaald door het fonds. De werkgever vergoedt de kosten hiervoor door middel van de werkgeverspremie. Samen met de uitvoeringsovereenkomst wordt elke 5 jaar bepaald of de vergoeding hiervoor afdoende is. Voor de overige bestuursleden is een vacatieregeling van kracht.

Gemiddeld aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst (2010: nihil). Aan de stichting zijn wel gemiddeld 4 personen (3,1 voltijdequivalenten) doorbelast vanuit de aangesloten ondernemingen (3,1 voltijdequivalenten in 2010). Dit betreffen 3 personen bij het pensioenbureau (2,6 fte) en 1 voorzitter (0,5 fte).

5.7. ONDERTEKENING VAN DE JAARREKENING

De ondertekening van het verslag van het bestuur wordt door twee bestuursleden gedaan, als wettelijke vertegenwoordiging van het bestuur conform het gestelde in de statuten van het fonds.

Voorburg, 28 juni 2012

Namens het bestuur,

A. van Schaik
Plv voorzitter

R. Boonman
Secretaris

6. OVERIGE GEGEVENS

6.1. RESULTAATBESTEMMING

Het bestuur van het fonds stelt voor het verlies over het boekjaar ad € 15.687.000 als volgt te bestemmen:

- ten laste van de algemene reserve	€	15.687.000
-------------------------------------	---	------------

Dit voorstel is, vooruitlopend op de goedkeuring van het bestuur van het fonds, in de jaarrekening verwerkt.

6.2. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Korting

Op basis van de evaluatie van het herstelplan op 31 oktober 2012 kan het bestuur besluiten tot het toepassen van een korting op de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van de deelnemers met 1,95% per 1 januari 2013. Bovendien heeft het bestuur nog een voorwaardelijk besluit genomen, gebaseerd op de laatste evaluatie van het herstelplan, tot het toepassen van een extra korting op de aanspraken en rechten van de deelnemers met nogmaals 0,25% per 1 april 2013. De werkelijke korting is afhankelijk van de financiële positie op de peildatum.

Dekkingsgraad

Op 31 mei 2012 was de dekkingsgraad 101,5%. Deze dekkingsgraad geeft een te positief beeld van de financiële positie van het fonds. In mei 2012 is de rente aanzienlijk gedaald, waardoor de waarde van obligaties en renteswaps zijn gestegen. Daartegenover wordt voor het vaststellen van de verplichtingen een 3-maandsgemiddelde rentetermijnstructuur gehanteerd. De actuele dekkingsgraad is daarom belangrijk lager.

6.3. ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Total Pensioenfonds Nederland te Rotterdam is aan Actuva Actuariële Diensten de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2011.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133, gezien het dekkingstekort van het fonds. De vermogenspositie van Stichting Total Pensioenfonds Nederland is naar mijn mening slecht vanwege het dekkingstekort.

Volendam, 28 juni 2012
drs. J.H.H. Tuijp, AAG

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J.H.H. Tuijp', written over a faint, illegible stamp or background.

verbonden aan
Actuva Actuariële Diensten

6.4. CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

6.5. INTERN TOEZICHT: VERSLAG VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Samenvatting visitatie 2011

Het fonds maakt deel uit van een samenwerkingsverband van ondernemingspensioenfondsen die gezamenlijk de deelnemende fondsen visiteren. Na een eerste visitatie in 2009, is er in 2011 een tweede visitatie uitgevoerd. De visitatie vindt plaats op basis van de principes van de stichting van de arbeid (STAR).

De visitatiecommissie startte haar werkzaamheden in oktober 2011 met een *desk research* op basis van een aantal opgevraagde fondsdocumenten. Op basis hiervan zijn een aantal interviews gehouden met bestuursleden, leden van de deelnemersraad, leden van het verantwoordingsorgaan en het Hoofd Pensioenbureau. In december 2011 zijn de bevindingen besproken met de voorzitter van het fonds en het Hoofd Pensioenbureau. Het eindrapport is in januari opgesteld en in april 2012 aan het bestuur en het verantwoordingsorgaan gepresenteerd.

Belangrijkste bevindingen

- Er is veel vooruitgang geboekt bij het updaten van de deelnemers- en gepensioneerden administratie;
- Het Verantwoordingsorgaan is goed op weg de haar toebedeelde taak goed en tijdig uit te voeren;
- Ondanks de hoge werkdruk zijn procedures en bestuursprocessen op een goed niveau gebracht;
- De communicatie van de werkgever met de deelnemers over de pensioenregeling had beter afgestemd kunnen worden met het fonds;
- De verschillende functies van de bestuursleden zouden kunnen leiden tot belangenconflicten.

Aanbevelingen

- Besteed meer aandacht aan verwachtingsmanagement bij de deelnemers;
- Behoud de eenheid binnen het bestuur op basis van de gemeenschappelijke taak, met aandacht voor deskundigheid en competenties van de individuele leden;
- Bespreek verschillende scenario's bij bestuursvraagstukken en leg dit vast.

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van de visitatiecommissie. Het bestuur zal de aanbevelingen bespreken in een bestuursvergadering en op basis van de uitkomst van deze bespreking besluiten tot te nemen verbeteracties.

6.6. VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan van het fonds is ingesteld per 1 januari 2008. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden: één lid namens TN en ZR, één lid namens de werknemers en één lid namens de pensioengerechtigden. Het bestuur benoemt de leden van het verantwoordingsorgaan. Eén lid wordt voor benoeming voorgedragen door TN en ZR gezamenlijk, één lid uit of namens de werknemersvertegenwoordiging in de deelnemersraad en één lid uit of namens de pensioengerechtigden in de deelnemersraad. De zittingstermijn is drie jaar en aftredende leden zijn terstond herbenoembaar. Per januari 2011 is het reglement van het verantwoordingsorgaan geactualiseerd.

In het overleg tussen het bestuur en het verantwoordingsorgaan dat over het boekjaar 2011 en de lopende ontwikkelingen is gehouden, zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

- Beleid, vastgelegd in de notulen;
- Waarborgen voor interne beheersing;
- Financiële en actuariële analyses;
- Reactie en beleid bestuur op kredietcrisis en de gevolgen voor de dekkingsgraad;
- Herstelplan;
- Deskundigheidsbevordering;
- Bemensing van het bestuur;
- Vooruitzichten.

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening, notulen van bestuursvergaderingen, de beleggingscommissie, het rapport van de certificerend actuaris en overige documenten. Voorts heeft het verantwoordingsorgaan gesproken met de adviserend actuaris.

Bevindingen

Het verantwoordingsorgaan heeft naar aanleiding van haar werkzaamheden de volgende bevindingen:

Organisatie:

- Gedurende een deel van het jaar is er geen werknemersafgevaardigde geweest van TOTAL Nederland N.V.
- Ten aanzien van het deskundigheidsbeleid is veel vooruitgang geboekt van het algemene kennisniveau. Het is van groot belang om dit niveau vast te houden of zelfs te streven naar een nog hoger niveau.
- Opvolging van nieuwe en wijzigingen in wet- en regelgeving blijft een aandachtspunt om dit gestructureerd bij te houden.
- Gedurende het 4^e kwartaal 2011 en het 1^e kwartaal 2012 is het bestuur door de ondernemingen gevraagd een nieuw pensioensysteem te bestuderen op zijn haalbaarheid. Aangezien dit een zeer intensieve en belastende exercitie is, vraagt het verantwoordingsorgaan zich af of een dergelijke ingrijpende wijziging niet eerder de aandacht en betrokkenheid van het bestuur behoeft. Overigens is het verantwoordingsorgaan de mening toegedaan dat het bestuur hier zeer zorgvuldig mee is omgegaan en de haalbaarheid zeer diepgaand heeft bestudeerd.

Beleggingen:

- In de notulen van de beleggingscommissie zijn geen duidelijke cijfers over de performance opgenomen van de beleggingsportefeuille.
- De kwaliteit van de verslagen is sterk verbeterd. Opgemerkt wordt dat de vastlegging van de besluiten nog is te verbeteren door gebruik te maken van een actiepuntenlijst.

Relatie met DNB:

- Gedurende 2011 is er zeer intensief contact geweest met DNB over onder meer het herstelplan, crisis en kortingen. Met betrekking tot deze contacten is vrijwel niets in de notulen van de bestuursvergaderingen opgenomen.
- In het verleden zijn er onjuistheden ontstaan in de deelnemersadministratie en documenten van het pensioenbureau. Nu de deelnemersadministratie in eigen beheer is genomen, is de verwachting dat dit zal verbeteren. In dit kader zal de registratie van nieuwe ontwikkelingen de aandacht krijgen.

Adviseren actuaris:

- Het verantwoordingsorgaan heeft op 15 mei een prettig gesprek gehad met de adviserend actuaris. Tijdens dit gesprek is onder meer gesproken over de gehanteerde grondslagen voor de actuariële berekeningen, het herstelplan en de rol van de actuaris in het pensioenfonds.

Certificerend actuaris:

- Het verantwoordingsorgaan is de mening toegedaan dat de aanbevelingen in het rapport van de certificerend actuaris door het bestuur ter harte moeten worden genomen en dat in de komende vergaderingen hierover besluiten worden genomen.

Vooruitzichten organisatie 2012:

- Het verantwoordingsorgaan stelt de ontwikkelingen ten aanzien van het ontbreken van een voorzitter aan de orde. Het vinden van nieuwe bestuursleden wordt steeds moeilijker. Hierbij spelen aanvullende eisen van DNB als deskundigheid een belangrijke rol. De door de werkgever ter beschikking gestelde tijd om de functie van bestuurslid naar behoren te vervullen, is hierbij eveneens van groot belang.

Conclusie

Als afronding is op 15 juni 2012 in een gezamenlijk overleg met een delegatie van het bestuur verantwoording afgelegd over het in 2011 gevoerde beleid. Daarnaast is er reden voor bezorgdheid voor de invulling van bestuursfuncties.

Het VO heeft in 2011 kennis genomen van de notulen van de bestuursvergaderingen en naar aanleiding daarvan opgevraagde gegevens, de inhoud van het jaarverslag, van de verstrekte mondelinge toelichtingen door het bestuur en van het rapport van de certificerende actuaris. Verder van andere stukken waaruit het handelen van het bestuur, het door het bestuur gevoerde beleid en de gemaakte beleidskeuzes blijken.

Op basis hiervan is het VO als geheel van oordeel dat in het verslagjaar door het bestuur is gestreefd naar een evenwichtig beleid om op een juiste wijze rekening te houden met de belangen van de deelnemers, de pensioengerechtigden, de gewezen deelnemers en de werkgever.

Het VO spreekt zijn grote waardering uit voor de enorme hoeveelheid werk en tijd die het bestuur heeft gestoken in de haalbaarheidstudie met betrekking tot het nieuwe pensioenmodel. Het VO is er van overtuigd dat de pensioen kennis bij de bestuursleden enorm is toegenomen door de betrokkenheid bij deze studie.

Het VO dankt het bestuur, de deelnemersraad en de medewerkers van het pensioenbureau voor het vele werk dat is verzet en de constructieve wijze waarop door alle betrokkenen in 2011 is samengewerkt.

Voorburg, 15 juni 2012

P. Schuit, voorzitter

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt de leden van het verantwoordingsorgaan voor de wijze waarop zij haar taak heeft uitgevoerd en voor de in het rapport aangedragen aanbevelingen.

Het bestuur is zich bewust van de problematiek rondom het vinden van geschikte kandidaten voor de functie van bestuurslid. Om deze reden en op basis van de deskundigheidsaanbevelingen van DNB, heeft het bestuur begin 2011 een bestuurdersprofiel opgesteld met daarin eisen aan de competenties van bestuursleden. Met dit bestuurdersprofiel kan gericht worden gezocht naar geschikte kandidaten voor bestuursfuncties. De minimale beschikbaarheid van bestuursleden is inmiddels vastgelegd in de nieuwe uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten ondernemingen die op 1 januari 2012 van kracht zijn geworden.

Het ontbreken van een werkgeversvertegenwoordiger in het bestuur sinds begin 2012 heeft de volle aandacht van het bestuur. De rol van voorzitter wordt tijdelijk waargenomen door de plaatsvervangend voorzitter. Bij de werkgever is er diverse malen op aangedrongen een nieuwe kandidaat beschikbaar te stellen, tot op heden echter zonder resultaat. Het bestuur blijft bij de werkgever aandringen op een spoedige vervulling van deze vacature.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

Ten aanzien van de deskundigheidsbevordering heeft het bestuur het procedureel vastgelegde deskundigheidsbeleid begin 2011 geactualiseerd. Het beleid is erop gericht het niveau van deskundigheid continu te verhogen en te monitoren. Daarnaast heeft het bestuur begin 2011 haar compliance beleid geactualiseerd. In dit beleid is vastgelegd op welke wijze het bestuur de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving gestructureerd volgt.

De beleggingscommissie zal verbeteringen doorvoeren in de rapportage over de performance van de beleggingsportefeuille. De commissie maakt reeds gebruik van een actiepuntenlijst bij de vergaderingen.

Het bestuur zal in de in de notulen van de bestuursvergaderingen meer aandacht schenken aan de contacten met DNB.

De onjuistheden in de deelnemersadministratie zijn door het pensioenbureau geconstateerd. Dit is één van de redenen geweest om de deelnemersadministratie in eigen beheer te nemen. Het pensioenbureau heeft sinds 2008 de deelnemersadministratie op diverse manieren gecontroleerd en waar nodig gecorrigeerd. Dit is gerapporteerd aan het bestuur. Het bestuur is van mening dat de deelnemersadministratie inmiddels op een goed niveau is, wat bevestigd wordt door de jaarlijkse accountantscontrole.

Het bestuur zal de aanbevelingen van zowel de accountant als van de certificerend actuaris in de tweede helft van 2012 bespreken worden. Waar nodig en/of gewenst zullen acties genomen worden.

6.7. LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN

ABTN	Actuarieel en Bedrijfstechnische Nota. Een wettelijk voorgeschreven nota waarin de hoofdlijnen van de pensioenregeling, de actuariële grondslagen, de financieringsopzet, de sturingsmiddelen, het beleggingsbeleid en de organisatorische opzet van een pensioenfonds zijn beschreven.
Actuariële analyse	In een actuariële analyse analyseert een actuaaris de resultaten naar verschillen tussen de werkelijke ontwikkelingen en de actuariële grondslagen.
Actuariële grondslagen	Veronderstellingen over onder meer rekenrente, kansen (waaronder levensverwachting) en kosten die een actuaaris hanteert bij berekening van de pensioenverplichtingen en de pensioenpremie.
AG	Actuarieel Genootschap. Beroepsvereniging van actuarissen in Nederland.
ALM	Asset Liability Management. Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille af te stemmen op de samenstelling van de pensioenverplichtingen.
ALM-studie	Studie waarbij in onderlinge samenhang de ontwikkeling van de beleggingen en de pensioenverplichtingen wordt geanalyseerd ter toetsing van het premiebeleid, indexeringsbeleid en beleggingsbeleid.
AVU	Aanvulling bij vervroegd uittreden. Tijdelijke aanvullende regeling van de werkgevers voor deelnemers geboren vóór 1950.
Benchmark	Objectieve maatstaf voor prestaties met betrekking tot bijvoorbeeld beleggingsperformance, kosten of serviceniveau.
BSG	Blue Sky Group, gevestigd te Amstelveen.
CDC	Collective Defined Contribution.
Continuïteitsanalyse	Analyse gericht op het verkrijgen van inzicht in de financiële risico's op lange termijn en de sturingskracht van de beleidsinstrumenten (premiebeleid, indexeringsbeleid en beleggingsbeleid). De analyse laat zien of een pensioenfonds bij huidige beleid op de lange termijn aan de pensioenverplichtingen kan voldoen. De continuïteitsanalyse is onderdeel van het FTK.
Collateral management	Uitwisseling van onderpand met het doel om kredietrisico op tegenpartijen uit hoofde van onderhandse derivatentransacties te beperken.
CPI	Consumentenprijsindex. Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.
Derivaten	Van effecten afgeleide financiële instrumenten die geen of een geringe vermogensoverdracht kennen, zoals opties, futures en swaps. De prijsontwikkeling is (mede) afhankelijk van de prijsontwikkeling van de onderliggende waarde.
DNB	De Nederlandsche Bank, gevestigd te Amsterdam. Toezichthouder die verantwoordelijk is voor het prudentiële en materiële toezicht op onder meer pensioenfondsen.
FIRM	Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode.

TOTAL PENSIOENFONDS NEDERLAND

FTK	Financieel Toetsingskader. Methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en financiële positie van pensioenfondsen en verzekeraars door DNB.
Indexering	Aanpassing van opgebouwde pensioenrechten en/of pensioenaanspraken op basis van prijs- of loonontwikkeling.
Inflation linked bonds	Obligaties waarvan de hoofdsom en de rentebetalingen worden geïndexeerd met de inflatie.
Kostendekkende premie	In het FTK gedefinieerde premie die benodigd is om de kosten van de pensioenregeling te dekken, bestaande uit de actuariële premie benodigd voor de pensioeninkoop, een opslag voor de opbouw of instandhouding van het vereist eigen vermogen en een kostenopslag.
Marktwaarde	Bedrag waarvoor een belegging of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is meestal gebaseerd op actuele marktprijzen.
Min. van SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
RTS	Rente Termijn Structuur
Securities lending	Uitlenen van effecten voor een vastgestelde periode aan derden in ruil voor een geldelijke vergoeding.
Strategische assetallocatie	Langetermijnverdeling van de beleggingen over beleggingscategorieën (voornamelijk aandelen, obligaties en onroerend goed) en segmenten (regio, stijl of anderszins) daarbinnen, gebaseerd op een ALM-studie.
Tactische assetallocatie	Kortetermijnverdeling van de beleggingen over beleggingscategorieën (voornamelijk aandelen, obligaties en onroerend goed) en segmenten (regio, stijl of anderszins) daarbinnen, gebaseerd op marktontwikkelingen.
TN	TOTAL Nederland N.V., gevestigd te Voorburg.
TPF	TOTAL Pensioenfondsen Nederland, gevestigd te Nieuwdorp.
ZR	Zeeland Refinery N.V., gevestigd te Nieuwdorp.
TV	Technische Voorziening pensioenverplichtingen.
UPO	Uniform pensioenoverzicht. Gestandaardiseerde pensioenopgave ten behoeve van de deelnemers, waarin onder meer het opgebouwde pensioen en het te bereiken pensioen zijn vermeld.
Valutarisico	Risico dat waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.
Waardeoverdracht	Naar een andere pensioenregeling (pensioenfonds of verzekeraar) overdragen van de waarde van opgebouwde pensioenaanspraken.
WMC	World Markets Company, gevestigd te Amsterdam. Bedrijf dat de beleggingsresultaten van een fonds meet en die vergelijkt met die van een groot aantal andere pensioenfondsen (benchmarking).